

Ny gjødselbruks-
forskrift:

Kartlegging av
konsekvenser for
landbruket i Møre
og Romsdal

Hanne Eldby

Notat 1–2026

Forfatter	Hanne Eldby
Tittel	Ny gjødselbruksforskrift: Kartlegging av konsekvenser for landbruket i Møre og Romsdal
Oppdragsgiver	Statsforvalteren i Møre og Romsdal
Utgiver	AgriAnalyse
Utgiversted	Oslo
Utgivelsesår	2026
ISSN	Internett: ISSN 1894-1877
Emneord	Forskrift for bruk og lagring av gjødsel, husdyrproduksjoner
Forsidebilde	Ragnhild Naug Aas.

AgriAnalyse

AgriAnalyse er en faglig premissleverandør og et kompetent utredningsmiljø i spørsmål knyttet til landbruk og politikk. AgriAnalyse arbeider med nasjonale, internasjonale og organisasjonsinterne problemstillinger innenfor våre prioriterte satsingsområder. Ansatte i AgriAnalyse har tverrfaglig bakgrunn med kompetanse fra flere ulike samfunnsvitenskapelige og landbruksfaglige tradisjoner. Se www.agrianalyse.no for mer informasjon.

Forord

I dette notatet fra AgriAnalyse presenteres resultatene fra en spørreundersøkelse blant gårdbrukerne i Møre og Romsdal. Bakgrunnen for undersøkelsen er et ønske fra oppdragsgiver, Statsforvalteren i Møre og Romsdal, om å framskaffe informasjon om hvordan gårdbrukerne vil tilpasse seg forskriften om lagring og bruk av gjødsel, fastsatt av Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet, og som startet å gjelde fra 1. februar 2025. Kravene i forskriften skjerpes framover mot 2033, og forskriften omfatter all gjødsel, både husdyrgjødsel og mineralgjødsel. Å anslå konsekvensene og følge utviklingen fra start er derfor viktig.

Vi vil takke styringsgruppen for oppdraget, Brit Kari Eidseflot Hauger, Per Eldar Nakken og Andreas Lilleheier Aarset, alle frå Statsforvalteren i Møre og Romsdal. Disse har medvirket til å utforme spørsmålene i undersøkelsen, og har lest gjennom og kommentert notatet underveis i skriveprosessen. I tillegg har Øystein Heggdal bistått i utformingen av undersøkelsen og analyse av resultatene.

AgriAnalyse er ansvarlig for notatet, som er ført i pennen av Hanne Eldby.

Chr. Anton Smedshaug
Daglig leder
AgriAnalyse

Oslo, februar 2026

Innhold

1	INNLEDNING.....	1
1.1	OM UNDERSØKELSEN	1
1.2	BAKGRUNNSINFORMASJON OM INFORMANTENE	2
1.3	KAPITLENE FRAMOVER I RAPPORTEN	4
2	GJØDSELLAGERKAPASITET	5
3	OVERSIKT OVER SPREDETIDSPUNKT OG -AREAL.....	12
4	TILPASNINGER TIL NYE KRAV – OVERGANGSPERIODEN	19
4.1	HVILKE TILPASNINGER ER AKTUELLE?	20
4.2	ØKT TRANSPORT	23
5	TILPASNINGER TIL KRAV GJELDENDE FRA 2033.....	27
5.1	TILPASNINGER I DRIFTA TIL NYTT REGELVERK RUNDT GJØDSELBRUK.....	28
5.2	VIL ENDRINGENE FØRE TIL ØKT TRANSPORT?	31
5.3	EFFEKTER AV DET ENDREDE REGELVERKET FOR GÅRDBRUKERNE	33
6	OPPSUMMERING.....	38

1 Innledning

Denne rapporten tar for seg hvilke tilpasninger som gårdbrukere i Møre og Romsdal tenker seg blir nødvendige å gjennomføre for dem i årene som kommer, som en følge av at Landbruks- og matdepartementet, Klima- og miljødepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet har fastsatt en ny forskrift om lagring og bruk av gjødsel.

Den nye forskriften startet å gjelde fra 1. februar 2025, kravene skjerpes framover mot 2033, og forskriften omfatter all gjødsel, både husdyrgjødsel og mineralgjødsel. I Møre og Romsdal kan det i 2025 og 2026 ikke tilføres mer enn 3,5 kilo fosfor per dekar, og det gjelder samlet for all gjødsel. Grensen vil bli redusert til 2,8 kilo per dekar fra 2027, 2,5 kilo per dekar i 2030 og 2,3 kilo per dekar i 2033. Dette betyr at det kan bli behov for mer areal å spre husdyrgjødsel på.

Siste dato for spredning av husdyrgjødsel er nå 15. september. Fra 2027 kommer i tillegg krav om at det må høstes én avling eller etableres ny plantevekst etter siste spredning. I grovfôrproduksjon må altså siste spredning skje etter nest siste avling. Det vil si at den siste spredningen må utføres langt tidlegare enn 15. september. Lagringsperioden for husdyrgjødsel blir dermed lengre enn den vi har i dag.

Det nye regelverket vil dermed kunne medføre at det er for liten lagringskapasitet for gjødsel på gårdsbrukene, og at noen gårdsbruk vil kunne ha mer gjødsel enn det som kan brukes på dagens spredeareal.

1.1 Om undersøkelsen

Rapporten er basert på en spørreundersøkelse sendt ut til alle gårdbrukerne i fylket. Undersøkelsen omhandler spørsmål om gjødsellagerkapasitet, spredeareal, spredepraksis, og hvilke tilpasninger gårdbrukerne tror de må gjennomføre for å overholde regelverket som gradvis innføres fram til 2033.

Undersøkelsen ble sendt ut 24. november 2025 til samtlige gårdbrukere i Møre og Romsdal som Statsforvalteren hadde registrert en e-postadresse på, og det ble sendt ut e-postpåminninger til de som ikke hadde besvart eller fullført undersøkelsen, 27. november og 2. desember. Undersøkelsen ble lukket 8. desember.

Til sammen ble det sendt ut 2295 invitasjoner. 132 foretak meldte seg av undersøkelsen og 716 foretak besvarte den. Dette gir en svarprosent på 31,2 prosent, noe som må anses å være et veldig godt resultat på en e-postundersøkelse. Questback ble brukt som innsamlingsverktøy for undersøkelsen.

Ikke alle gårdbrukerne har husdyr, og det var unødvendig at disse besvarte hele undersøkelsen. Derfor ble de som oppga at de ikke har husdyrproduksjoner på gården, lukket ut

av undersøkelsen. Dette var 131 av respondentene, noe som betyr at det var 585 respondenter som fikk alle spørsmålene i undersøkelsen. For å sikre oss best mulig mot «avhopp», var ingen av spørsmålene obligatoriske. Dersom noen fant et spørsmål vanskelig å besvare, kunne de gå videre til neste.

For å bidra til en høy svarprosent sendte Statsforvalteren i Møre og Romsdal ut en oppfordring om å delta, i tillegg til informasjon om hva de nye endringene dreier seg om, på e-post noen dager i forveien av at undersøkelsen ble sendt ut. Det ble også trukket 3 vinnere av gavekort pålydende kr 5000,- for å delta.

1.2 Bakgrunnsinformasjon om informantene

Husdyrproduksjonene er de viktigste for landbruket i Møre og Romsdal. Av de 716 respondentene som besvarte undersøkelsen, var det 18 prosent som oppga å ikke ha husdyr, og dermed er det 82 prosent av gårdbrukerne som oppga å ha én eller flere husdyrproduksjoner på bruket sitt. Tabell 1.1 viser fordelingen av respondentene med husdyr, og hvordan disse fordeler seg etter antall husdyrproduksjoner. De fleste, to tredjedeler av respondentene, oppgir å ha én husdyrproduksjon, mens én av fire oppgir å ha to husdyrproduksjoner.

Tabell 1.1 Andeler av produsentene etter antall husdyrproduksjoner på bruket (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Ingen produksjoner	1	4	2	2
1 produksjon	71	61	63	66
2 produksjoner	21	26	28	25
3 produksjoner	6	9	6	7
4 eller flere	1	1	1	1
Til sammen	100	100	100	100
N.	262	160	158	580

* N. er antallet foretak i gruppen det henvises til i kolonneoverskriftene. Dette gjelder i samtlige tabeller utover i rapporten.

Det er flest produsenter, som oppgir at de har sau, 273 foretak, mens melkeku er nummer to med 221 produsenter. Så følger kalver til oppfôring med 132 produsenter og ammeku med 102 produsenter. Geit oppgis av 47, verpehøner av 18, avlspurker av 16 og slaktegriser av 15 foretak.

I det følgende presenterer vi tabeller over de ulike produksjonstypene etter hvor mange husdyr de oppgir å ha.

Tabell 1.2 Melkeku- og ammekuprodusenter etter størrelse (prosent)

	Melkekyr	Ammekyr
10 eller færre	4	28
11 – 20	25	43
21 – 30	22	13
31 – 40	15	11
41 – 50	9	2
51 eller flere	25	3
Sum	100	100
N.	221	102

Tabell 1.3 Kalv, søyer og geiteprodusenter etter størrelse (prosent)

	Kalver til oppføring	Vinterfôra søyer	Geiter
20 eller færre	42	31	36
21 – 40	26	25	28
41 – 60	15	17	4
61 – 80	5	5	4
81 eller flere	13	22	28
Sum	100	100	100
N.	132	273	47

Tabell 1.4 Hvor mange avlspurker har du / slaktegriser leverer du hvert år? (prosent)

	Avlspurker	Slaktegriser levert
Ingen	19	Ingen 7
20 eller færre	38	Under 100 27
21 – 40	31	500 – 999 40
41 eller flere	13	1000 – 1999 27
Sum	100	100
N.	16	15

Tabell 1.5 Hvor mange verpehøner har du? (prosent)

	Verpehøner
Ingen	11
Opp til 4900	50
7500 eller flere	39
Sum	100
N.	18

Det var ingen slaktekyllingprodusenter som besvarte undersøkelsen.

Utover i rapporten vil det framgå at det ofte er større forskjeller i svarene som er oppgitt av foretak med ulike produksjoner, enn det er mellom de tre regionene i Møre og Romsdal. Der det er forskjeller mellom regionene, kan det skyldes ulikheter i sammensetningen av hvilke produksjoner som er mest dominerende. Tabell 1.6 viser at melkeproduksjonen er mest dominerende i Romsdal, mens sau og geit er dominerende på Sunnmøre.

Tabell 1.6 Andeler som har ulike kategorier av produksjoner etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Melkekyr	34	46	36	38
Øvrig storfe	27	43	41	35
Sau og geit	63	39	48	53
Gris og fjørfe	6	4	8	6
N.	262	160	158	580

1.3 Kapitlene framover i rapporten

I neste kapittel gir vi en oversikt over gjødsellagerkapasiteten i Møre og Romsdal. I kapittel 3 beskrives praksisen til gårdbrukerne i fylket med hensyn til spredning av gjødsel, hvor mange slåtter de gjennomfører og på hvilke tidspunkter. I kapittel 4 spørres det etter hvilke tilpasninger gårdbrukerne må gjennomføre for å tilpasse seg at tidsvinduet for spredning av gjødsel blir kortet inn, og i kapittel 5 ser vi på effekten på drifta i forbindelse med at grensene for hvor mye gjødsel som kan tilføres per dekar, blir redusert fra 2033. I kapittel 6 oppsummeres funnene fra rapporten, og det pekes på hvilke konsekvenser det nye regelverket vil ha for landbruksdrifta i Møre og Romsdal.

2 Gjødslagerkapasitet

En av konsekvensene av den nye gjødselbruksforskriften vil være at vinduet for å spre gjødsel blir smalere enn tidligere. Denne effekten vil allerede kunne gjøre seg gjeldende fra og med 2025. Fra 2027 vil vinduet for spredning av husdyrgjødsel reduseres ytterligere, noe som kan øke behovet for lagerkapasitet. Siste dato for spredning av husdyrgjødsel er nå 15 september, mens det fra 2027 vil komme tilleggskrav om at det må høstes én avling eller etableres ny plantevekst etter siste spredning. I praksis vil det føre til at det ikke er tillatt å spre husdyrgjødsel senere enn etter nest siste slått, og siste spredetidspunkt blir dermed mye tidligere på året enn 15. september. Derfor er det relevant å undersøke hva som er lagringskapasiteten på gårdsbrukene.

Litt over halvparten av gårdbrukerne oppgir å ha ett gjødslager. Det er dermed svært vanlig at gårdsbruk har flere lagre, og hele 8 prosent av respondentene oppgir at de har fire eller flere. Ser vi på forskjeller mellom regionene, er det i gjennomsnitt noe høyere andeler av gårdbrukerne i Romsdal som har flere lagre enn i de to øvrige regionene.

Tabell 2.1 Antall gjødslager etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
1 lager	56	48	54	54
2 lager	23	31	28	26
3 lager	12	14	11	12
4 eller flere lagre	8	8	7	8
Til sammen	100	100	100	100
N.	250	156	149	560

Kumelkprodusentene har flere gjødslager enn de øvrige. Bare ni prosent av kumelkprodusentene oppgir at de har ett gjødslager, mens 18 prosent av disse oppgir å ha fire eller flere gjødslager. I gjennomsnitt har de 2,7 lagre. Gris- og fjørfeforetakene har 2,3 lagre, de som har ammeku og kalver til oppføring har 2 lagre, og de som har sau og geit har 1,5 lagre. Ikke uventet er det høyest andeler blant de større produsentene som oppgir å ha flere gjødslager, og dette er situasjonen for alle husdyrproduksjonene. Blant de som har mer enn 300 dekar grovfôr, oppgir bare 17 prosent at de bare har ett lager, mens de fleste i denne gruppen, 38 prosent, har to lagre, og det er også betydelig flere som oppgir å ha 3 – 4 eller flere lagre enn blant de med under 300 dekar grovfôr¹.

¹ Tallene som viser forskjeller mellom små og store produsenter, framgår ikke av tabellene.

Tabell 2.2 Antall gjødsellager etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
1 lager	28	42	69	33	54
2 lager	35	30	21	21	26
3 lager	20	17	7	24	12
4 eller flere lager	18	12	4	21	8
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	220	205	284	33	555

Med forbehold om at vi ikke vet hvor mange som har fem eventuelt seks gjødsellager, oppgir respondentene minst å ha 977 lager. Det er 31 prosent av gårdbrukerne i fylket som har svart på undersøkelsen, og antar vi at disse er representantiver for resten av gårdbrukerne, så vil det være minst 2175 gjødsellager i fylket.

Vi har også stilt spørsmål om når gjødsellagene er bygd og hvilken tilstand respondentene mener at lagrene har. Det er en betydelig andel av lagrene, 22 prosent, som oppgis å være bygd før 1980 og som dermed er 45 år gamle eller eldre. Det er her ikke vesentlige forskjeller mellom de tre regionene i Møre og Romsdal.

Tabell 2.3 Når ble gjødsellageret bygd? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Før 1970	20	15	21	19
1970 – 1979	10	16	13	13
1980 – 1989	19	21	16	19
1990 – 1999	14	13	16	15
2000 – 2009	10	9	12	10
2010 – 2019	14	15	14	14
2020 eller senere	7	8	6	7
Ikke sikker	7	3	3	3
Til sammen	100	100	100	100
	450	280	252	972

* Årsaken til at N. er høyere enn antall produsenter, er at vi har hentet inn informasjon om hvert enkelt av lagrene.

Lagrene til kumelkprodusentene er av nyere dato enn lagrene til de øvrige produksjonsretningene. Spesielt er det mange, 29 prosent, blant de som har sau og geit som oppgir at lagrene er bygd før 1970. Også blant de som har gris og fjørfe, er det en høy andel, 25 prosent.

Tabell 2.4 Når ble gjødsellageret bygd? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Før 1970	9	14	29	25	19
1970 – 1979	12	15	11	10	13
1980 – 1989	20	18	19	13	19
1990 – 1999	16	17	11	6	15
2000 – 2009	11	10	9	16	10
2010 – 2019	19	16	13	17	14
2020 eller senere	9	7	5	8	7
Ikke sikker	3	4	3	5	3
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	497	406	407	77	972

Til tross for at mange av lagrene er forholdsvis gamle, oppgis 80 prosent av lagrene å være i god tilstand. 12 prosent av lagrene oppgis å ha behov for rehabilitering, og for 8 prosent av lagrene oppgis usikker tilstand.

Tabell 2.5 Hvordan vil du beskrive tilstanden på gjødsellageret? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
God	80	79	79	80
Det er behov for rehabilitering	11	15	11	12
Ikke sikker	8	6	10	8
Til sammen	100	100	100	100
N.	428	280	251	959

* Årsaken til at N. er høyere enn antall produsenter, er at vi har hentet inn informasjon om hvert enkelt av lagrene.

Til tross for at produsentene med sau og geit og de med gris og fjørfe har de eldste lagrene, er det flest blant disse som oppgir at gjødsellagrene deres er i en god tilstand. Det er flest blant kumelkprodusentene, 13 prosent, som oppgir at de har lager som har behov for rehabilitering. Nå er det det jo også kumelkprodusentene som har flest lager. Det er imidlertid ikke store forskjeller mellom produsentgruppene.

Tabell 2.6 Hvordan vil du beskrive tilstanden på gjødsellageret? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
God	79	79	81	87	80
Det er behov for rehabilitering	13	12	11	7	12
Ikke sikker	7	9	7	7	8
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	497	405	405	76	959

De fleste gjødsellagrene, 76 prosent, oppgis å være gjødselkjellere, mens 13 prosent oppgis å være kum uten tak og 5 prosent å være kum med tak. Annet oppgis av 5 prosent. Her nevnes det at noen har dyr som sprer gjødsel ved utegang, og ulike løsninger for tørrgjødsling, kompostering og taller.

Tabell 2.7 Hvilken type gjødsellager dreier dette seg om? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Gjødselkjeller	76	73	73	76
Kum uten tak	9	16	18	13
Kum med tak	6	5	5	5
Annet	10	6	5	5
Total	100	100	100	100
N.	447	282	255	969

Mer enn hvert femte gjødsellager som er eid av kumelkprodusentene, oppgis å være kum uten tak, mot 13 prosent av alle lagrene i fylket.

Tabell 2.8 Hvilken type gjødsellager dreier dette seg om? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Gjødselkjeller	71	75	81	75	76
Kum uten tak	21	16	6	11	13
Kum med tak	6	6	4	8	5
Annet	1	3	9	7	5
Total	100	100	100	100	100
N.	495	404	412	76	969

Gjødelbruksforskriften krever at hvert foretak skal disponere lager som rommer minst 8 måneders egen produksjon av gjødsel. Det er imidlertid 17 prosent som oppgir at de har mindre kapasitet enn 8 måneder. Nesten 6 av 10, 59 prosent, oppgir at de har mer enn 8

måneders kapasitet. Best kapasitet oppgis å være på Sunnmøre. Selv om forskriftskravet er minst 8 måneders kapasitet, er det grunn til å være bekymret for om dette vil være tilstrekkelig når tidsvinduet for spredning blir mindre. Det er 19 prosent av produsentene som oppgir at de har akkurat 8 måneders lagringskapasitet, og for disse kan det vise seg at det blir i minste laget når tidsvinduet for spredning av gjødsel kortes inn.

Tabell 2.9 Hvor mange måneders lagerkapasitet har du til sammen? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
5 måneder eller mindre	3	4	2	3
6 måneder	7	5	9	7
7 måneder	4	7	12	7
8 måneder	17	26	16	19
Mer enn 8 måneder	65	56	53	59
Ikke sikker+	5	3	8	5
Til sammen	100	100	100	100
N.	249	153	148	550

Lagringskapasiteten ser ut til å være knappest blant melkeprodusentene. 49 prosent av disse oppgir at de har mer enn 8 måneders kapasitet. 28 prosent av disse er i gruppen som oppgir 8 måneder, og de er dermed i den gruppen som kapasiteten kan bli knapp for når tidsvinduet for gjødselspredning strammes inn. Det er de som driver med sau og geit, som i minst grad vil slite med kapasiteten.

Tabell 2.10 Hvor mange måneders lagerkapasitet har du til sammen? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
5 måneder eller mindre	3	3	3	0	3
6 måneder	7	7	6	3	7
7 måneder	11	8	6	12	7
8 måneder	28	27	13	15	19
Mer enn 8 måneder	49	53	66	64	59
Ikke sikker	1	2	7	6	5
Alle	100	100	100	100	100
N.	219	204	280	33	550

Det ble stilt spørsmål om størrelsen på lagerkapasiteten målt i kubikkmeter. Behovet for lagerkapasitet avhenger jo både av hvilken husdyrproduksjon som er på foretaket og antallet dyr. Over halvparten av gårdsbrukene, 56 prosent, har mindre enn 1000 kubikkmeter, mens nær én av ti, 9 prosent, har 3000 kubikkmeter eller større lagerkapasitet. 12 prosent er ikke

sikker på størrelsen. Sunnmøre peker seg ut med flere bruk som har mindre total kapasitet, mens Romsdal er den regionen som trekker opp gjennomsnittsstørrelsen.

Tabell 2.11 Hvor stor er den totale lagerkapasiteten din for gjødsel? (i kubikkmeter). Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Mindre enn 500 kubikk	41	26	34	35
500 – 999 kubikk	18	24	22	21
1000 – 1499 kubikk	5	8	8	7
1500 – 1999 kubikk	7	4	8	6
2000 – 2499 kubikk	4	10	5	6
2500 – 2999 kubikk	3	9	3	4
3000 kubikk eller mer	9	10	6	9
Ikke sikker	13	11	14	12
Til sammen	100	100	100	100
N.	244	153	146	543

Melkeprodusentene har noe større lagerkapasitet enn gjennomsnittet av alle. Blant disse er det bare 11 prosent som svarer at de har mindre enn 500 kubikkmeter, mens det er vesentlig høyere andeler blant disse som har svart for alle kategoriene fra 1500 kubikk og oppover. Det samme gjelder for de som har oppføring av kalv. På den andre siden befinner de som driver med sau og geit seg, der halvparten, 51 prosent, oppgir å ha mindre enn 500 kubikk. De som har sau og geit, har ikke like stort behov for lagerkapasitet som de som driver med storfe, da dyrene er mindre og vanligvis er på beite en større del av året. Det er også færre blant de som driver med gris og fjørfe, som er i den laveste kategorien på lagerkapasitet.

Tabell 2.12 Hvor stor er den totale lagerkapasiteten din for gjødsel? (i kubikkmeter). Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Mindre enn 500 kubikk	11	23	51	24	35
500 – 999 kubikk	20	25	17	12	21
1000 – 1499 kubikk	10	10	4	9	7
1500 – 1999 kubikk	11	9	3	18	6
2000 – 2499 kubikk	12	9	4	6	6
2500 – 2999 kubikk	10	6	1	6	4
3000 kubikk eller mer	18	10	4	12	9
Ikke sikker	8	10	15	12	12
Alle	100	100	100	100	100
N.	216	200	277	33	543

De aller fleste gårdbrukerne i Møre og Romsdal eier sine egne gjødsellager. Dette er svaret fra 86 prosent av respondentene i undersøkelsen, og det er svært små forskjeller her mellom de tre regionene i fylket.

Tabell 2.13 Hvor stor andel av den totale gjødselkapasiteten leier du av andre? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Jeg leier ingen ting	86	86	87	86
Under 25 prosent	8	8	8	8
25 – 49 prosent	5	5	3	5
50 prosent eller mer	1	1	2	1
Til sammen	100	100	100	100
N.	246	154	147	547

De som driver med melk, øvrig storfe og gris og fjørfe oppgir i høyere grad enn de som har småfe at de leier lagerkapasitet.

Tabell 2.14 Hvor stor andel av den totale gjødselkapasiteten leier du av andre? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Jeg leier ingen ting	75	81	93	83	86
Under 25 prosent	17	13	3	7	8
25 – 49 prosent	8	5	3	3	5
50 prosent eller mer	1	2	1	7	1
Alle	100	100	100	100	100
N.	219	204	280	33	547

I dette kapitlet har vi rettet søkelyset mot lagringskapasiteten på gårdsbrukene og tilstanden på lagrene. Vi har noen ganger vært inne på at denne kan utfordres av at den nye gjødselbruksforskriften vil innebære et mindre tidsvindu for spredning av gjødsel. I neste kapittel vil vi se nærmere på praksisen for spredning av gjødsel i Møre og Romsdal.

3 Oversikt over spredetidspunkt og -areal

Som nevnt i begynnelsen av forrige kapittel, vil den nye gjødselbruksforskriften føre til at tidsvinduet for når det kan spres gjødsel blir kortere. Fra 2027 vil tilleggskravet om at det må høstes en avling eller etableres ny plantevekst etter siste spredning gjelde. I praksis vil det føre til at det ikke går an å spre husdyrgjødsel senere enn etter nest siste slått, og siste spredetidspunkt flyttes dermed til tidligere på året enn fram til nå, som siste dato for spredning har vært 15. september.

Tabell 3.1 under viser antallet slåtter gårdbrukerne i Møre og Romsdal foretar i løpet av sesongen. Det aller vanligste er to slåtter, som oppgis av nær tre av fire gårdbrukere i undersøkelsen. 8 prosent oppgir én slått, og 18 prosent oppgir tre slåtter. I Romsdal er det flere som har tre slåtter enn i de to andre regionene, og på Sunnmøre foretas det generelt færre slåtter enn i de to andre regionene.

Tabell 3.1 Hvor mange slåtter har du i løpet av sesongen i et normalår? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
1	10	6	5	8
2	80	59	79	74
3	10	34	16	18
4	0	1	0	-
Til sammen	100	100	100	100
N.	252	155	151	558

* Det er 3 prosent av respondentene (18 foretak) som oppgir at de ikke har gras, og disse er utelatt fra prosentfordelingen over.

Det er en betydelig høyere andel av de som har melkekyr som har flere slåtter. Blant disse er det ingen som oppgir bare én slått, 61 prosent oppgir to slåtter, 38 prosent tre slåtter og én prosent fire slåtter. De som har ammeku og oppføring av kalv har noe færre slåtter enn melkeprodusentene i gjennomsnitt. Det er noe høyere andel blant disse som har to slåtter og noe lavere andel som har tre slåtter.

14 prosent av de som driver med sau og geit, oppgir én slått, 80 prosent to slåtter og 7 prosent tre slåtter. De har dermed færre slåtter enn gårdbrukerne med storfeproduksjoner. De som har gris og fjørfe, ligger omtrent på gjennomsnittet for alle produsentene.

De som har mye grovfôrareal, gjennomfører flere slåtter enn de som har mindre areal. Blant de som har mindre enn 300 dekar, oppgir 11 prosent at de bare gjennomfører én slått, mens det ikke er noen i gruppen med mer enn 300 dekar som oppgir dette. To slåtter oppgis

av 78 prosent av de «små», mot 61 prosent av de «store», og tre slåtter oppgis av henholdsvis 11 og 38 prosent.

Tabell 3.2 Hvor mange slåtter har du i løpet av sesongen i et normalår? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
1	0	1	14	7	8
2	61	76	80	73	74
3	38	22	7	20	18
4	1	1	0	0	-
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	219	203	289	30	558

Hele 50 prosent av alle oppgir at de gjennomfører nest siste slått i løpet av juni måned. Det innebærer også at siste spredning av gjødsel for disses vedkommende må skje i etterkant av denne. Gjødsel spres rett i etterkant av slått for å sikre at jorda får næring og at den påfølgende avlingen blir best mulig.

Tabell 3.3 Når foretar du vanligvis nest siste slått i et normalår? (OBS: legg merke til at vi spør om NEST siste slått). Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Alle
Første halvdel av juni	25	18	16	20
Andre halvdel av juni	31	20	38	30
Første halvdel av juli	16	15	12	14
Andre halvdel av juli	11	27	14	16
Første uka i august	7	9	10	8
Andre uka i august	6	9	6	7
Senere	5	3	6	4
Til sammen	100	100	100	100
	244	152	145	541

Melkeprodusentene er den produsentgruppen som i gjennomsnitt foretar flest slåtter i løpet av sommeren. Det er også de som gjennomfører nest siste slått senest. Blant disse oppgir 48 prosent at nest siste slått ble gjennomført i siste halvdel av juli eller senere. Det samme oppgir 41 prosent av de som har ammeku eller kalv til oppføring. De som driver med sau og geit, er tidligere ferdig med slåttene. 57 prosent av disse gjennomfører nest siste slått i løpet av juni og 29 prosent i siste halvdel av juli eller senere. De med gris og fjørfe er også tidlig ferdig med slåttene sammenlignet med de som driver med storfe.

I tråd med at de med mye grovfôrareal har flere slåtter enn de med lite areal, er det også sann at de store gjennomfører den nest siste slått senere enn de mindre produsentene. 30

prosent av produsentene med under 300 dekar grovfôr har nest siste slått i siste halvdel av juli eller senere, mot 46 prosent av de som har mer enn 300 dekar.

Tabell 3.4 Når foretar du vanligvis nest siste slått i et normalår? (OBS: legg merke til at vi spør om NEST siste slått). Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Første halvdel av juni	17	20	21	14	20
Andre halvdel av juni	23	25	36	41	30
Første halvdel av juli	12	14	15	17	14
Andre halvdel av juli	28	18	9	10	16
Første uka i august	9	10	8	7	8
Andre uka i august	7	7	7	3	7
Senere	4	6	5	7	4
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	218	204	280	33	541

Halvparten av produsentene bruker 40 timer eller mindre på transport og spredning av husdyrgjødsel i året, mens 16 prosent bruker mer enn 100 timer, og 6 prosent har oppgitt at de ikke er sikker.

Tabell 3.5 Hvor mange timer per år vil du anslå at du per i dag bruker på å spre husdyrgjødsel og evt. transportere husdyrgjødsel til satelittlager? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Under 20 timer	31	23	27	27
21 – 40 timer	23	25	20	23
41 – 60 timer	12	11	17	13
61 – 80 timer	8	8	5	7
81 – 100 timer	4	13	11	9
Mer enn 100 t.	14	19	15	16
Ikke sikker	8	3	6	6
Til sammen	100	100	100	100
N.	232	151	136	519

Det er igjen melkeprodusentene som bruker mest tid på transport og spredning av husdyrgjødsel. Hele 31 prosent av disse oppgir at de bruker mer enn 100 timer, mens det samme gjelder 16 prosent av alle gårdbrukerne i fylket. Også blant de som har gris og fjørfe, er det mange, 28 prosent, som oppgir over 100 timer.

Blant de som driver med sau og geit oppgir 40 prosent at de bruker 20 timer eller mindre, og bare 7 prosent at de bruker mer enn 100 timer.

Igjen er det de med de største grovfôrarealene som bruker mest tid på transport og spredning av husdyrgjødsel. 39 prosent av de med 300 dekar eller mer bruker mer enn 100 timer, mens 4 prosent av de med under 300 dekar bruker mer enn 100 timer. I den andre enden er det 38 prosent av de med små arealer som bruker under 20 timer, mens det samme gjelder 4 prosent i den største arealgruppen.

Tabell 3.6 Hvor mange timer per år vil du anslå at du per i dag bruker på å spre husdyrgjødsel og evt. transportere husdyrgjødsel til satelittlager? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Under 20 timer	7	17	40	22	27
21 – 40 timer	14	19	29	16	23
41 – 60 timer	16	19	8	13	13
61 – 80 timer	13	8	4	3	7
81 – 100 timer	16	12	5	13	8
Mer enn 100 t.	31	20	7	28	16
Ikke sikker	4	4	8	6	6
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	216	202	253	32	521

Det er noen forskjeller mellom regionene når det gjelder tidspunktet de starter å kjøre ut gjødsel om våren. I Romsdal starter de jevnt over tidligere enn i de to andre regionene. 68 prosent av gårdbrukerne i Romsdal starter utkjøringen i løpet av april eller tidligere, mens det samme gjelder 59 prosent på Sunnmøre og 56 prosent på Nordmøre.

40 foretak oppgir at de ikke sprer gjødsel. Disse foretakene er utelatt fra tabellene under. De oppgir i all hovedsak at dyrene går ute hele året eller at de sprer gjødsel etter første slått uten å tidsangi når dette normalt skjer.

Tabell 3.7 Når pleier du vanligvis å begynne å kjøre gjødsel på våren? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Før april	7	6	3	6
Første halvdel av april	23	19	14	19
Andre halvdel av april	31	44	39	37
Første halvdel av mai	28	19	33	27
Andre halvdel av mai	6	5	5	5
Senere enn mai	5	7	6	5
Til sammen	100	100	100	100
N.	218	145	132	495

Igjen er det de samme forskjellene mellom de ulike produksjonene som tidligere. Melkeprodusentene er tidligst ute, og de store melkeprodusentene er tidligere enn de mindre. De som har oppfôring av kalv, følger deretter, mens ammekuprodusentene er atskillig senere. Eksempelvis har 76 prosent av de med melk startet i april eller tidligere, og 81 prosent av de store melkeprodusentene har startet i den tiden. For de som driver oppfôring av kalv, starter 70 prosent i april eller tidligere, mens for ammeku starter 58 prosent i samme periode.

Også her er det stor forskjell mellom de som har mindre grovfôrareal og de som har større areal. 77 prosent av de som har mer enn 300 dekar, oppgir at de startet spredning i april eller tidligere, mot 49 prosent av de som har mindre enn 300 dekar.

De som driver med sau og geit, starter spredningen senere enn de øvrige, og blant disse er det 51 prosent som starter spredningen i april eller tidligere. For de som driver med gris og fjôrfe er det 54 prosent som oppgir det samme.

Tabell 3.8 Når pleier du vanligvis å begynne å kjøre gjødsel på våren? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjôrfe	Totalt
Før april	11	6	4	3	6
Første halvdel av april	24	22	16	13	19
Andre halvdel av april	41	38	31	48	37
Første halvdel av mai	21	31	30	32	27
Andre halvdel av mai	3	3	7	0	5
Senere enn mai	0	2	13	3	6
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	216	200	230	31	495

Det er forskjell mellom regionene i hvor mange dekar de sprer gjødsel på i dag. Romsdal skiller seg fra de to øvrige regionene ved å bruke større areal enn de to øvrige, og Sunnmøre skiller seg ut ved å være den regionen der det i gjennomsnitt spres gjødsel på færrest dekar. I Romsdal er det 40 prosent som oppgir at de sprer gjødsel på 300 dekar eller mer, og det samme gjelder 26 prosent på Nordmøre og 21 prosent på Sunnmøre. Gjennomsnittet for alle er 27 prosent.

Tabell 3.9 Hvor mange dekar sprer du husdyrgjødsel på i dag? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Under 50 dekar	25	12	14	18
50 – 99 dekar	21	15	17	18
100 – 199 dekar	25	19	22	23
200 – 299 dekar	9	15	22	14
300 – 399 dekar	5	10	6	7
400 – 499 dekar	6	13	8	8
500 dekar +	10	17	12	12
Til sammen	100	100	100	100
N.	234	151	138	523

* 40 foretak oppgir at de ikke sprer gjødsel, dette utgjør 7 prosent av respondentene. Disse holdes utenfor prosentfordelingen i tabellen over og under.

Det er store forskjeller mellom husdyrproduksjonene i hvor mange dekar det spres gjødsel på. Storfeprodusentene har større dyr enn småfeprodusentene, og dyrene deres er normalt på beite en kortere periode. Dermed trenger de større arealer til høsting av fôr. 56 prosent av melkeprodusentene sprer gjødsel på 300 dekar eller mer, mens det samme gjelder bare 10 prosent av de med sau og geit. 21 prosent av de med gris- og fjørfehold oppgir at de gjødsler 300 dekar eller mer.

Tabell 3.10 Hvor mange dekar sprer du husdyrgjødsel på i dag? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Under 50 dekar	0	3	33	13	18
50 – 99 dekar	5	12	27	16	18
100 – 199 dekar	20	28	22	28	23
200 – 299 dekar	20	16	9	22	14
300 – 399 dekar	11	11	3	9	7
400 – 499 dekar	18	11	3	3	8
500 dekar +	27	18	4	9	12
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	217	203	256	32	523

Siden perioden som det kan spres gjødsel på, kortes ned, og det ikke lenger er lov å spre gjødsel etter siste slått, vil det være avgjørende for mange å kunne spre gjødsel på større arealer enn i dag.

Hele 28 prosent av alle oppgir at de ikke har ytterligere arealer de kan spre gjødsel på. Hver tredje gårdbruker, 34 prosent, oppgir at de har mellom 1 og 50 dekar, mens 18 prosent oppgir at de har mer enn 100 dekar som det kan spres på. Det er noe lavere andeler på

Sunnmøre enn i de to andre regionene som oppgir at de har ekstra arealer. Her er det hele 44 prosent som oppgir at de har mellom ett og 50 dekar som kan være aktuelle.

Tabell 3.11 Hvor mange dekar har du som du ikke sprer gjødsel på i dag, men som du kan spre på? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
0	27	31	27	28
1 – 50 dekar	44	24	27	34
50 – 99 dekar	17	23	22	20
100 – 199 dekar	10	18	18	14
200 – 299 dekar	2	2	5	3
300 dekar +	1	3	1	1
Til sammen	100	100	100	100
N.	226	149	135	510

Blant melkeprodusentene er det hele 38 prosent som oppgir at de ikke har ekstra arealer, og her er det de store som i størst grad oppgir dette (42 prosent), mot 35 prosent av de mindre produsentene. De som driver med oppføring av kalv, er i omtrent samme situasjon, mens ammekuprodusentene har mer å gå på. Der er det 29 prosent som sier at de ikke har mer areal enn de gjødsler i dag.

Blant de med sau og geit oppgir 19 prosent at de ikke har ekstra arealer, og hele 46 prosent oppgir at de har mindre enn 50 dekar å gå på. Blant de som har gris og fjørfe er det hele 42 prosent som oppgir at de ikke har noen ekstra arealer. Her skiller de som har avlspurker seg ut ved at hele 62 prosent oppgir at de ikke har ekstra areal, og 57 prosent av slaktegrisprodusentene oppgir det samme.

Når vi undersøker sammenhengen med hvor mye grovfôrareal gårdbrukerne disponerer totalt sett, er det ingen entydig tendens. Det er flere blant de med mest areal som svarer at de ikke har mer å gå på enn de mindre, og samtidig er det høyere andel blant disse som oppgir at de har 100 dekar eller mer som kan benyttes (38 prosent).

Tabell 3.12 Hvor mange dekar har du som du ikke sprer gjødsel på i dag, men som du kan spre på? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
0	38	34	19	42	28
1 – 50 dekar	16	24	46	32	34
50 – 99 dekar	24	17	20	13	20
100 – 199 dekar	17	18	12	7	14
200 – 299 dekar	3	5	2	7	3
300 dekar +	2	3	2	0	1
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	208	199	252	31	510

4 Tilpasninger til nye krav – overgangsperioden

Fra og med 2025 ble de første endringene i gjødselbruksforskriften gjort gjeldende, og flere endringer vil gradvis innføres fram mot 2033. Fra 2027 vil tidsvinduet for spredning av husdyrgjødsel bli mindre, noe som øker behovet for lagerkapasitet. Siste dato for spredning av husdyrgjødsel er nå 15 september, mens fra 2027 vil det komme tilleggskrav om at det må høstes én avling eller etableres ny plantevekst etter siste spredning. I praksis vil det føre til at det ikke går an å spre husdyrgjødsel senere enn etter nest siste slått, og siste spredetidspunkt flyttes dermed mye til tidligere på året enn 15. september.

På spørsmål om gårdbrukerne vil bli nødt til å gjøre tilpasninger i drifta på gården på bakgrunn av de nye reglene som vil gjelde fra 2027, svarer hver fjerde gårdbruker i Møre og Romsdal bekreftende, og litt i underkant av halvparten svarer «nei» på dette spørsmålet. Det er imidlertid en høy andel, 27 prosent, som oppgir at de ikke er sikker. Det er her ingen store forskjeller mellom de tre regionene i Møre og Romsdal.

Tabell 4.1 Vil du bli nødt til å gjøre tilpasninger i drifta på gården på bakgrunn av de nye reglene som gjelder fra 2027? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Ja	23	26	27	25
Nei	50	48	47	48
Ikke sikker	27	26	26	27
Til sammen	100	100	100	100
N.	262	160	159	581

Igjenn er det flere som har kumelk, som oppgir at de må gjøre tilpasninger, 41 prosent, og en høyere andel av de store produsentene enn de små oppgir dette (henholdsvis 49 og 37 prosent). Blant de som har kalver til oppføring eller ammeku, er det færre som svarer ja, 33 prosent, men det er like fullt en høyere andel enn for gjennomsnittet av alle produsentene. Det er de større produsentene i begge disse gruppene som i størst grad oppgir at de vil bli nødt til å gjøre tilpasninger i drifta.

De med sau og geit ser i mindre grad for seg at regelverksendringene vil påvirke deres produksjon. Her er det bare 15 prosent som svarer «ja» på spørsmålet, 61 prosent svarer «nei» og 24 prosent er ikke sikker.

40 prosent av de med gris og fjørfe oppgir at de må gjøre tilpasninger, 29 prosent svarer «nei» og like mange at de ikke er sikker.

Tabell 4.2 Vil du bli nødt til å gjøre tilpasninger i drifta på gården på bakgrunn av de nye reglene som gjelder fra 2027? Etter husdyrproduksjon (prosent)

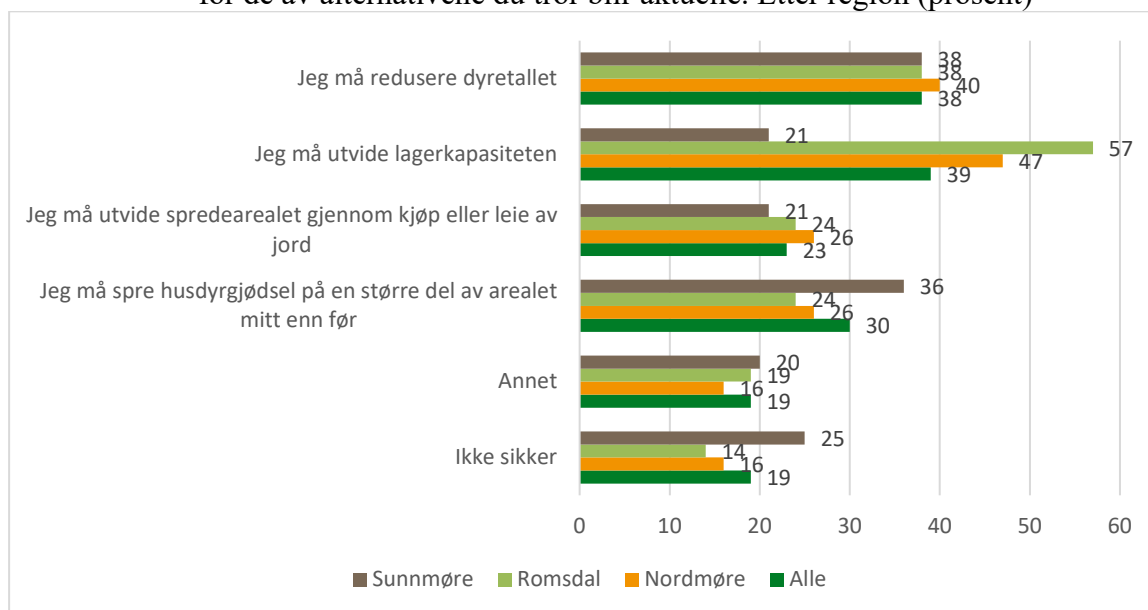
	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Ja	41	33	15	40	25
Nei	40	35	61	29	48
Ikke sikker	28	32	24	29	27
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	220	204	307	35	581

4.1 Hvilke tilpasninger er aktuelle?

De som svarte bekræftende på spørsmålet om de vil måtte foreta tilpasninger i drifta på gården, ble videre spurt om hvilke tiltak de eventuelt må gjøre. Av figur 4.1 under ser vi at flest oppgir at de må utvide lagerkapasiteten sin, 39 prosent. 38 prosent oppgir at de må redusere dyretallet sitt, og 30 prosent svarer at de må spre husdyrgjødsel på en større del av arealet sitt. Utviding av arealet gjennom kjøp eller leie ble oppgitt av 23 prosent, og 19 prosent svarer «annet» og like mange «ikke sikker».

Figur 4.1 under viser at det er ganske like svar fra de tre regionene, med unntak av Romsdal, der det er en betydelig høyere andel som oppgir at de må øke gjødsellagerkapasiteten, og Sunnmøre, der en høyere andel enn i de to andre regionene oppgir at de må spre husdyrgjødsel på en større del av arealet sitt. Det er også på Sunnmøre flest oppgir at de ikke er sikker.

Figur 4.1 Hvilke tilpasninger tror du at du må gjøre fra 2027? Flere svar mulig, kryss av for de av alternativene du tror blir aktuelle. Etter region (prosent)²

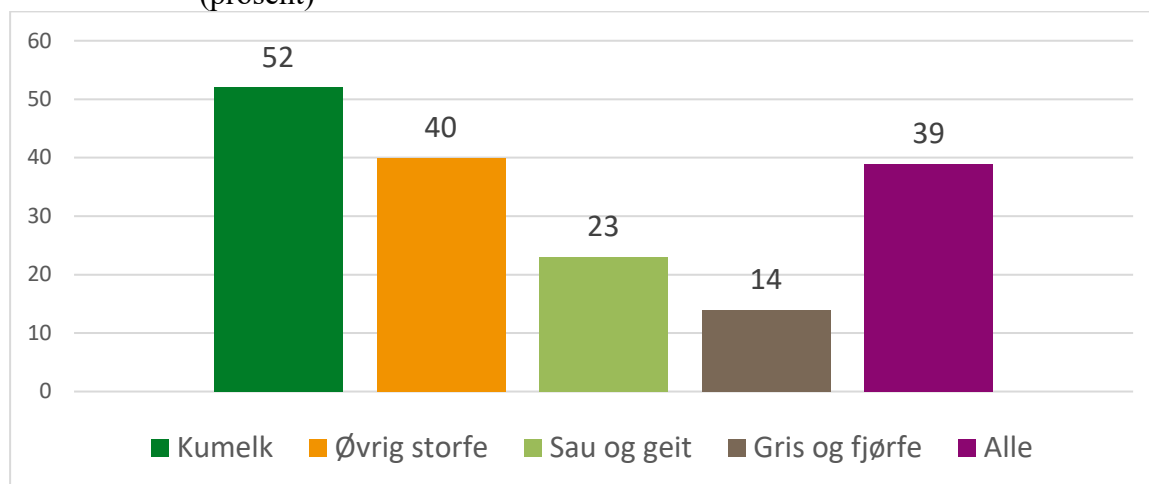

² Vær klar over at prosenttallet viser andelen av de som har oppgitt at de må gjøre tilpasninger, altså svart ja på spørsmålet som ble presentert i tabell 4.2 og 4.3. Det samme gjelder de påfølgende figurene. N.=146.

Som nevnt var det i Romsdal det var flest som tror de må utvide gjødsellagerkapasiteten. Dette gjenspeiles også i ulikhetene mellom husdyrproduksjonene. Mer enn halvparten av kumelkprodusentene, 52 prosent, oppgir dette som noe de må gjøre. I kapittel 1 så vi at Romsdal er den regionen med høyest andel nettopp innenfor melkeproduksjon.

De som i minst grad planlegger å utvide lagerkapasiteten, er de som har gris og fjørfe, 14 prosent, fulgt av sau og geit med 23 prosent.

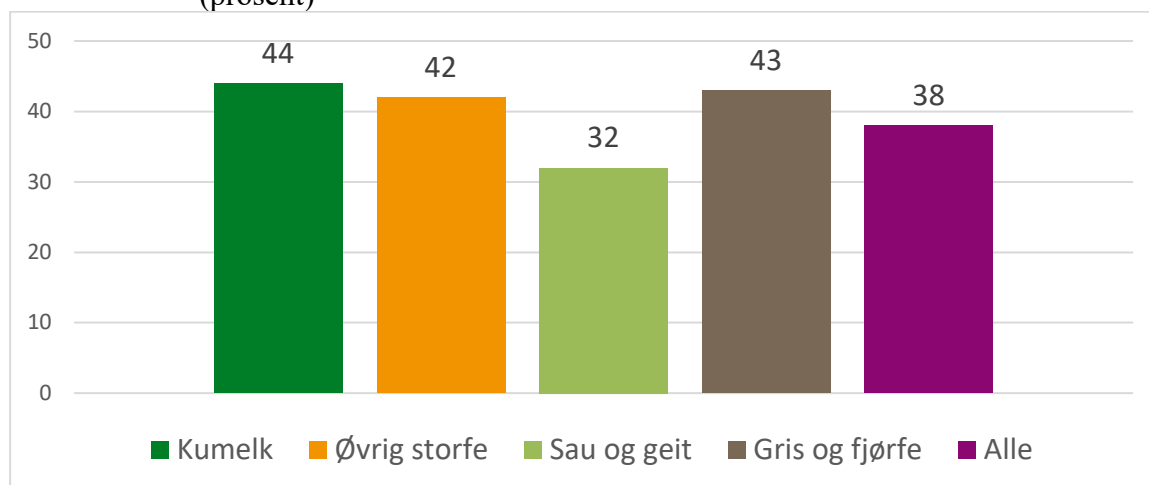
Figur 4.2 Andeler som oppgir at de må utvide lagerkapasiteten. Etter husdyrproduksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Reduksjon i dyretallet er det tiltaket som ble nevnt av nest flest av alle, 38 prosent. Her er både kumelkprodusentene, de med øvrig storfe og gris og fjørfe over gjennomsnittet, mens de som har sau og geit, oppgir dette i mindre grad enn gjennomsnittet.

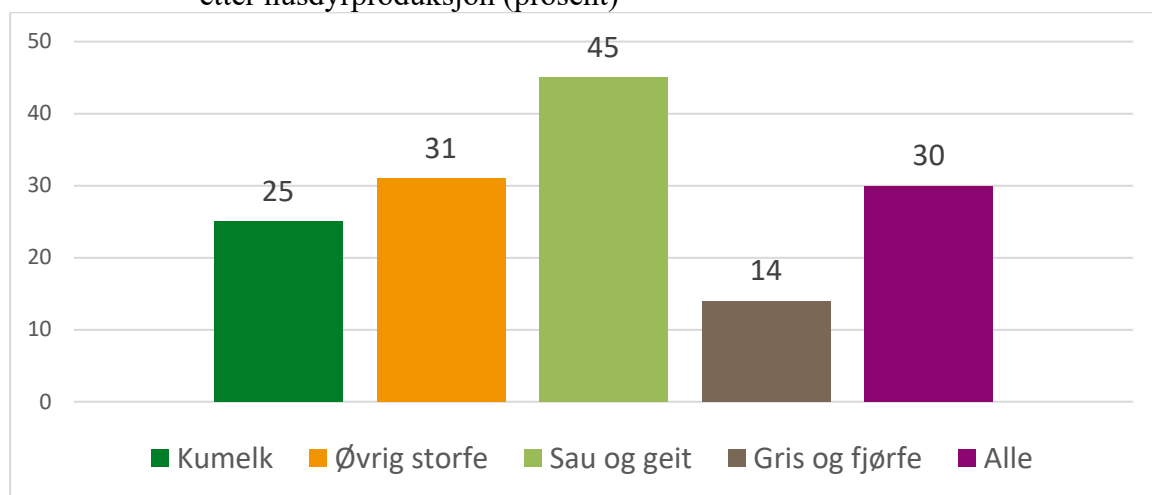
Figur 4.3 Andeler som oppgir at de må redusere dyretallet sitt etter husdyrproduksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Tiltaket spredning av husdyrgjødsel på en større del av arealet enn de gjør i dag, ble oppgitt av 30 prosent av alle. Her er det helt klare forskjeller mellom husdyrslagene. 45 prosent av de som har sau og geit, peker på dette som et tiltak de vil gjennomføre, 14 prosent av de som har gris og fjørfe, og 25 prosent av kumelkproduzentene. Dette henger nok sammen med at det var en høyere andel av de som har sau og geit, som har noe areal som de i dag ikke sprer gjødsel på sammenlignet med de øvrige gårdbrukerne, jf. tabell 3.12.

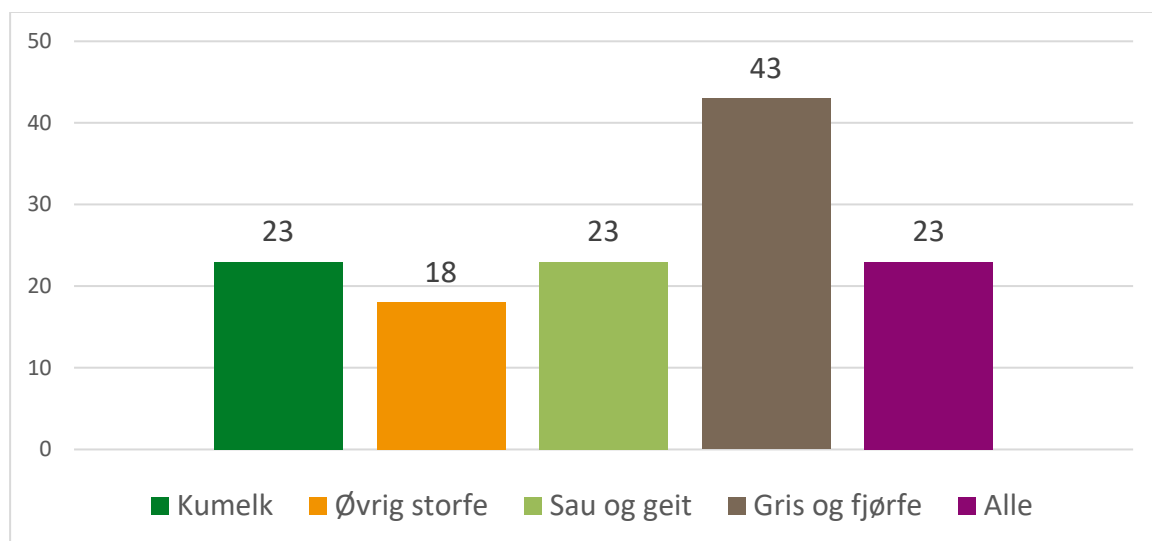
Figur 4.4 Andeler som oppgir at de må spre husdyrgjødsel på en større del av arealet sitt etter husdyrproduksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Det tiltaket som færrest anser aktuelt for dem, er å utvide arealet gjennom kjøp og salg. Færre enn hver fjerde produsent, 23 prosent, oppga dette som aktuelt. Dette er et alternativ som spesielt de som har gris og fjørfe, mener de kommer til å velge.

Figur 4.5 Andeler som oppgir at de må utvide arealet sitt ved kjøp eller leie etter husdyrproduksjon (prosent)

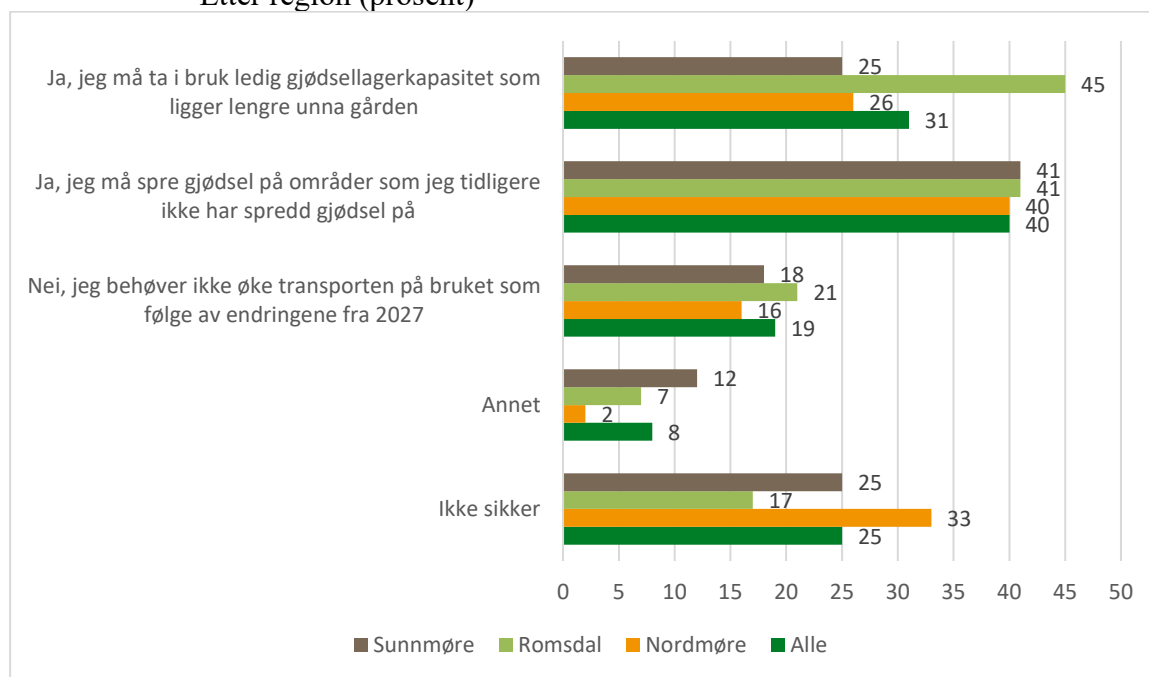

N = 146 respondenter.

4.2 Økt transport

Av de som oppga at de må gjennomføre tiltak, er det 25 prosent som svarer at de ikke behøver øke transporten på gårdsbruket sitt som følge av tiltakene, og 25 prosent som oppgir at de ikke er sikker. Videre svarer 40 prosent at de må øke transporten som følge av at de må spre gjødsel på arealer som de ikke pleier spre på i dag, og 31 prosent oppgir at de må ta i bruk gjødsellagerkapasitet som ligger lengre unna gården. Dette siste oppgis i langt større grad av romsdalingene, 45 prosent, enn av gårdbrukerne i de øvrige regionene.

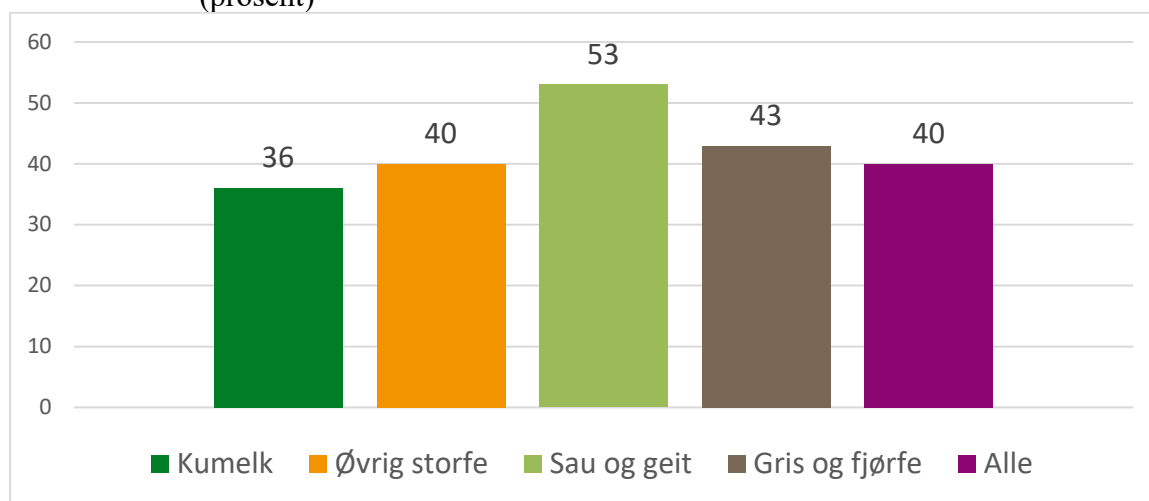
Figur 4.6 Vil endringene fra 2027 føre til økt transport på bruket? (Flere svar mulig)
Etter region (prosent)

N = 146 respondenter.

Det er høyest andel av de som har sau og geit, 53 prosent, som oppgir at transporten vil øke som følge av at de må spre husdyrgjødsel på arealer som de ikke har spredd på fram til nå. Gris og fjørfe er nummer to med 43 prosent. 36 prosent av melkeprodusentene oppgir det samme, og øvrig storfe ligger helt på gjennomsnittet med 40 prosent. At det er sau og geit som i størst grad oppgir dette, kan skyldes at denne produsentgruppen i større grad enn eksempelvis melkeprodusentene har ledige arealer å bruke til dette formålet.

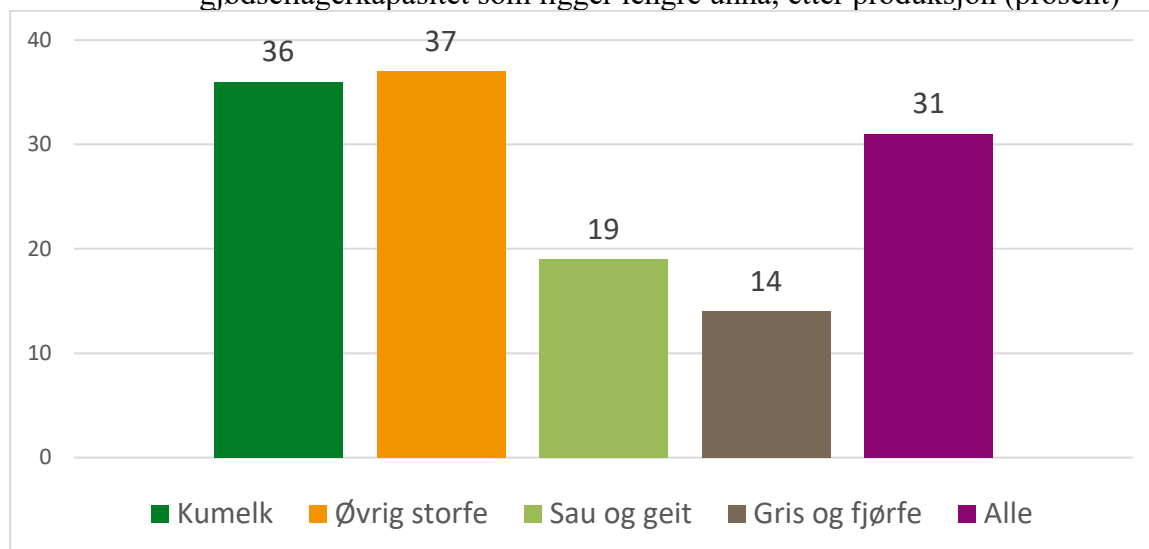
Figur 4.7 Andeler som oppgir at transporten vil øke som følge av at de må spre gjødsel på områder som det ikke tidligere er spredd gjødsel på, etter husdyrproduksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Melkeprodusentene og de som har øvrig storfe oppgir i langt større grad enn de med sau og geit og gris og fjørfe, at de vil få økt transport som følge av at de må ta i bruk ledig gjødsellagerkapasitet som ligger lengre unna gården.

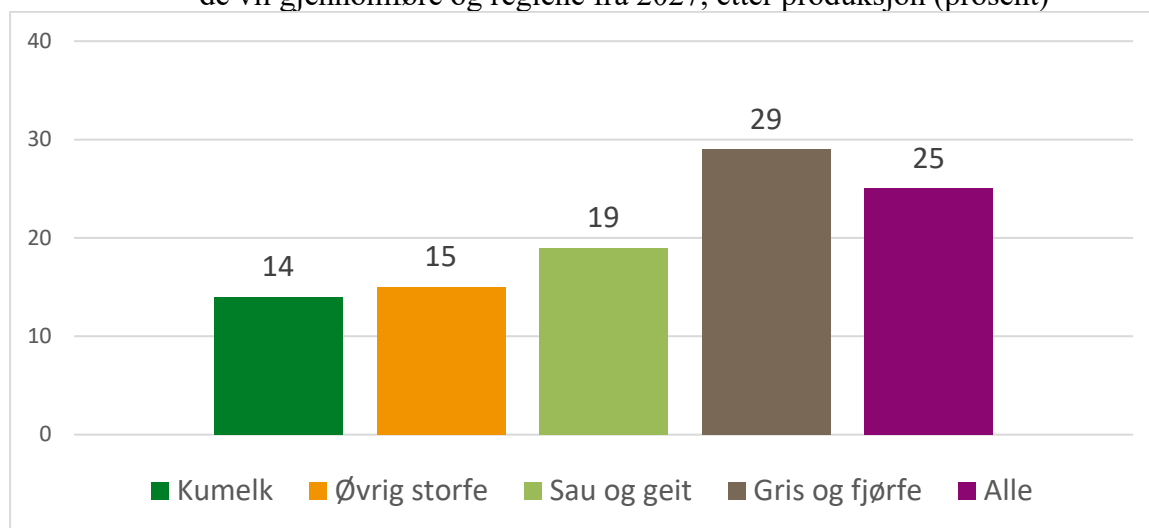
Figur 4.8 Andeler som oppgir at transporten vil øke som følge av at de må ta i bruk gjødsellagerkapasitet som ligger lengre unna, etter produksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Det er de som har gris og fjørfe, som i størst grad oppgir at de ikke behøver øke transporten som følge av tiltakene (29 prosent), mens det er bare henholdsvis 14 og 15 prosent av de med melkeproduksjon eller øvrig storfe som oppgir det samme. Her er sau og geit i en mellomstilling med 19 prosent.

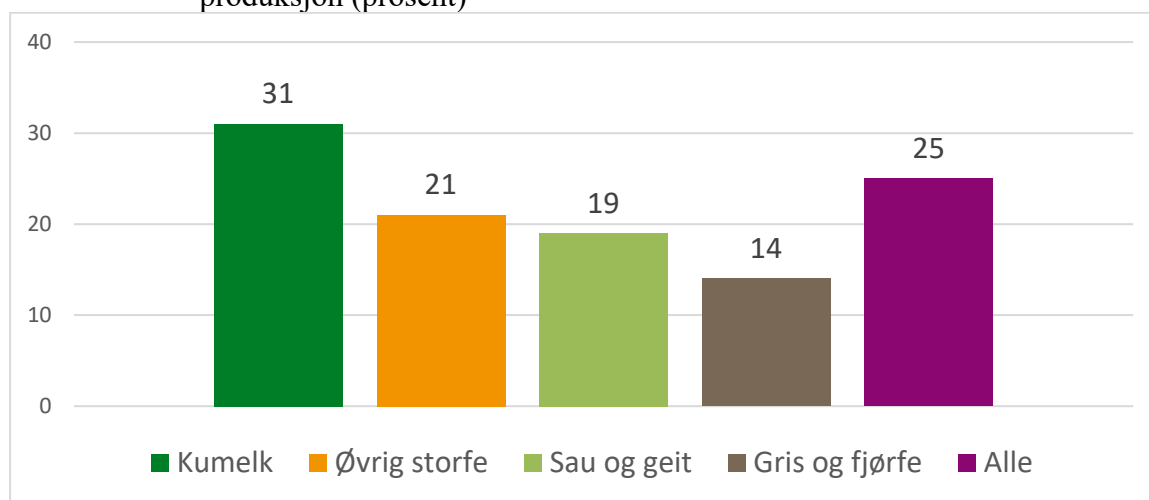
Figur 4.9 Andeler som oppgir at de ikke behøver øke transporten som følge av tiltakene de vil gjennomføre og reglene fra 2027, etter produksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Det er også stor grad av usikkerhet blant gårdbrukerne om hvorvidt de må øke transporten som følge av tiltakene. 25 prosent av alle svarer at de ikke er sikker. Melkeprodusentene er den gruppen der flest er usikre, med 31 prosent.

Figur 4.10 Andeler som oppgir at de ikke er sikker på om de vil øke transporten, etter produksjon (prosent)

N = 146 respondenter.

Av de som har oppgitt at de får økt transport på bruket sitt, oppgir nær en tredjedel av respondentene at den vil øke opp til 20 prosent. Det er her flere på Nordmøre og i Romsdal som oppgir dette enn på Sunnmøre. Mellom 21 og 40 prosent økning oppgis av 31 prosent av alle, og også her er det flest i Romsdal som oppgir dette (39 prosent). På den andre siden er det en høyere andel på Sunnmøre som oppgir at transporten vil øke med mer enn 60 prosent, 13 prosent, mens det er 8 prosent i Romsdal og 3 prosent på Nordmøre som oppgir det samme.

Tabell 4.3 Hvor mye mer tid anslår du at du kommer til å bruke på kjøring av gjødsel fra 2027?

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Opp til 10 prosent eller mer	2	6	0	3
11 – 20 prosent mer	19	31	40	29
21 – 40 prosent mer	28	39	29	31
41 – 60 prosent mer	11	6	17	11
Mer enn 60 prosent	13	8	3	9
Ikke sikker	28	11	11	18
Til sammen	100	100	100	100
N.	47	36	35	118

Det er høyest andel av de med gris og fjørfe som oppgir at de vil bruke mer enn 60 prosent mer tid på kjøring av gjødsel enn gjennomsnittet av alle gårdbrukerne, henholdsvis 30 og 9 prosent. Det er også de som har gris og fjørfe, som i størst grad svarer «ikke sikker» på dette spørsmålet.

Tabell 4.4 Hvor mye mer tid anslår du at du kommer til å bruke på kjøring av gjødsel fra 2027?

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Totalt
Opp til 10 prosent eller mer	3	0	2	0	3
11 – 20 prosent mer	30	32	26	30	29
21 – 40 prosent mer	30	31	31	10	31
41 – 60 prosent mer	11	9	14	0	11
Mer enn 60 prosent	7	7	10	30	9
Ikke sikker	19	22	17	30	18
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	73	59	42	10	118

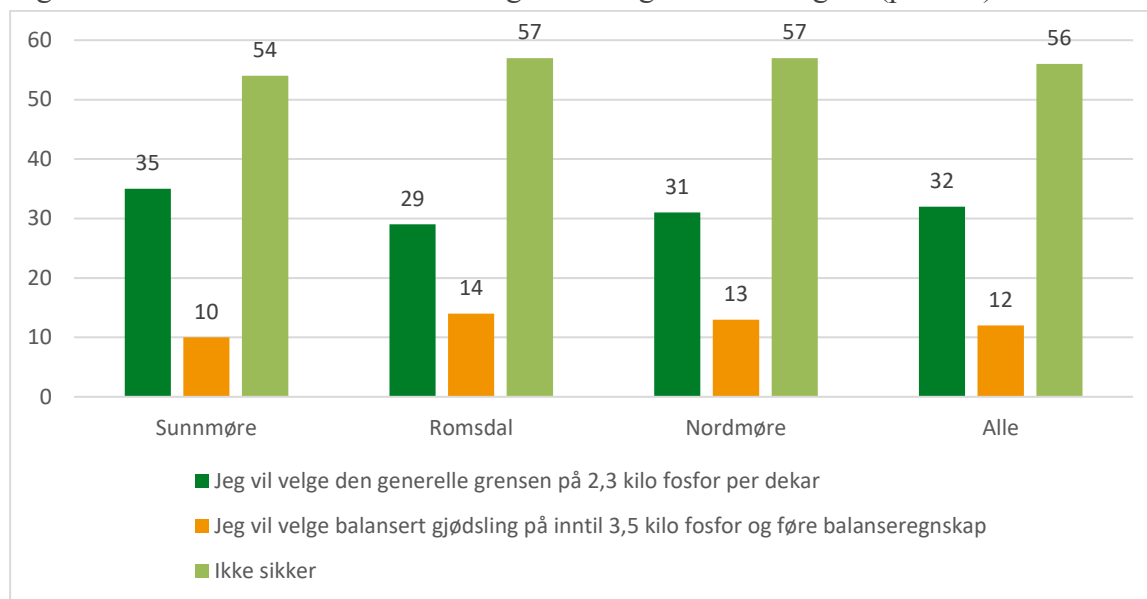
5 Tilpasninger til krav gjeldende fra 2033

Med den nye gjødselbruksforskriften vil den generelle grensa for hvor mange kilo fosfor som kan tilføres per dekar trappes gradvis ned til 2,3 kilo for alle gjødselslag fram mot 2033.

Det vil også være mulig å velge det som kalles «balansert gjødsling». Da må man føre et balanseregnskap som dokumenterer fosforstrømmene inn og ut av gården. Det vil da være tillatt å tilføre opp til 3,5 kilo fosfor per dekar fra alle gjødselslag, forutsatt stor nok avling. Regelverket rundt denne ordningen er ennå ikke bestemt, men skal være på plass i løpet av 2026.

En høy andel av produsentene, 56 prosent, er ikke er sikker på om de skal velge den generelle grensen på 2,3 kilo eller muligheten til å øke gjødslingen gjennom å føre balanseregnskap. Nær hver tredje produsent, 32 prosent, oppgir at de vil gå for den generelle grensen på 2,3 kilo fosfor per dekar, mens bare 12 prosent oppgir at de vil velge balansert gjødsling.

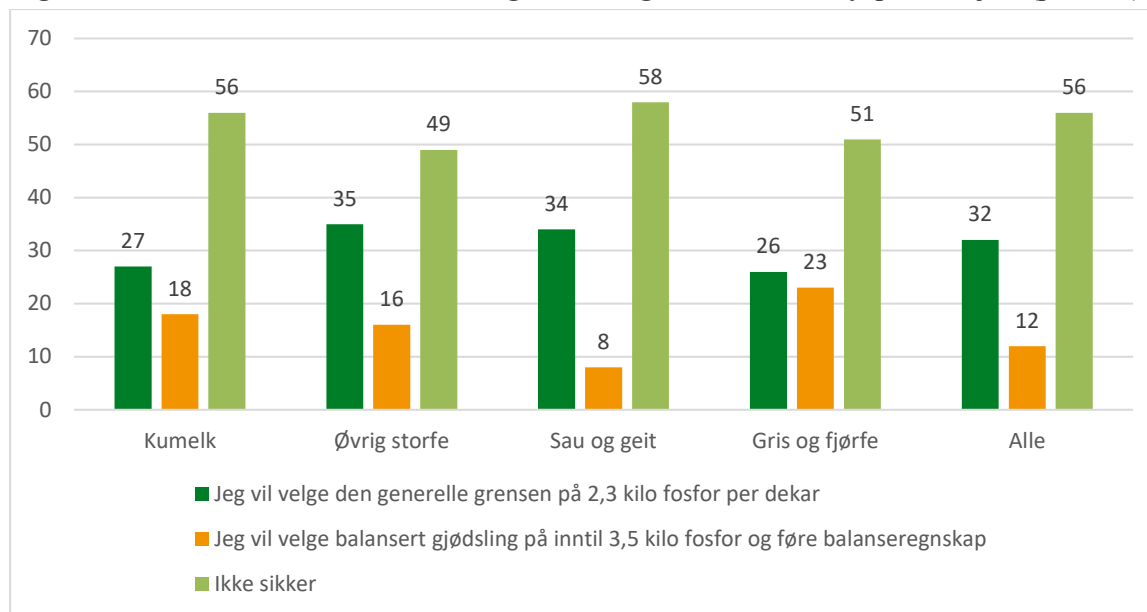
Figur 5.1 Hva tror du at du vil velge for din gård? Etter region (prosent)

N = 581 respondenter.

De produsentene som i høyest grad oppgir at de vil velge balansert gjødsling, er de som har gris og fjørfe, der 26 prosent svarer dette, fulgt av melkeprodusentene, der 18 prosent oppgir dette alternativet. Det er færrest blant de som driver med sau og geit, som vil velge balansert gjødsling, bare 8 prosent.

Figur 5.2 Hva tror du at du vil velge for din gård? Etter husdyrproduksjon (prosent)

N = 581 respondenter.

5.1 Tilpasninger i drifta til nytt regelverk rundt gjødselbruk

Uavhengig av om den enkelte gårdbruker velger balansert gjødsling med balanseregnskap eller å forholde seg til den generelle grensen for mengden fosfor som kan tilføres jorda, vil det nye regelverket kunne medføre behov for tilpasninger i drifta.

I spørreundersøkelsen ble det stilt spørsmål om hvilke tilpasninger de ville måtte gjøre. Et av svaralternativene var «Nei, jeg vil kunne spre gjødsel på samme måte som tidligere». Vi velger først å presentere andelen som oppgir dette alternativet. Det er 37 prosent av gårdbrukerne i Møre og Romsdal som mener at de vil kunne spre gjødsel på samme måte som tidligere. Det er i Romsdal flest oppgir at de vil kunne spre som før, 43 prosent, mens det både på Sunnmøre og på Nordmøre er 35 prosent som oppgir det samme.

Tabell 5.1 Andeler som svarer at de vil kunne spre gjødsel på samme måte som tidligere. Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Alle
Ingen endring	35	43	35	37
N.	261	158	158	577

Av tabell 5.2 ser vi at det er sau og geiteprodusentene, 41 prosent, som i størst grad oppgir at de kan spre gjødsel på samme måte som tidligere, og dermed ikke behøver spesielle tilpasninger. I motsatt ende er det færrest blant de som driver med gris og fjørfe, og 28 prosent av melkeprodusentene.

Tabell 5.2 Andeler som svarer at de vil kunne spre gjødsel på samme måte som tidligere. Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Alle
Spredning som før	28	36	41	20	37
N.	220	204	304	35	577

Det er også en høy andel, 28 prosent, som svarer at de ikke er sikker. Det er flere usikre på Sunnmøre og på Nordmøre enn i Romsdal.

Tabell 5.3 Andeler som svarer at de ikke er sikker. Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Alle
Ikke sikker	30	23	30	28
N.	261	158	158	577

Også her er det flest blant de som har gris og fjørfe, som svarer «ikke sikker», 34 prosent, tett fulgt av de som har sau og geit, 32 prosent.

Tabell 5.4 Andeler som svarer at de ikke er sikker. Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Alle
Ikke sikker	21	25	32	34	28
N.	220	204	304	35	577

I den følgende framstillingen er det valgt å trekke ut de som oppgir at de kan spre gjødsel som tidligere, og de som svarte at de ikke var sikker, når vi presenterer hvilke tilpasninger respondentene mener de må gjøre i drifta på gården. Disse utgjør dermed 39 prosent av alle gårdbrukerne som har svart på undersøkelsen. Det er her marginale forskjeller mellom regionene i hvor høye andeler dette er.

Tabell 5.5 Andeler som oppgir svar på hvilke tilpasninger de må gjøre. Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Alle
Andeler som planlegger tilpasninger	39	38	41	39
N.	261	158	158	577

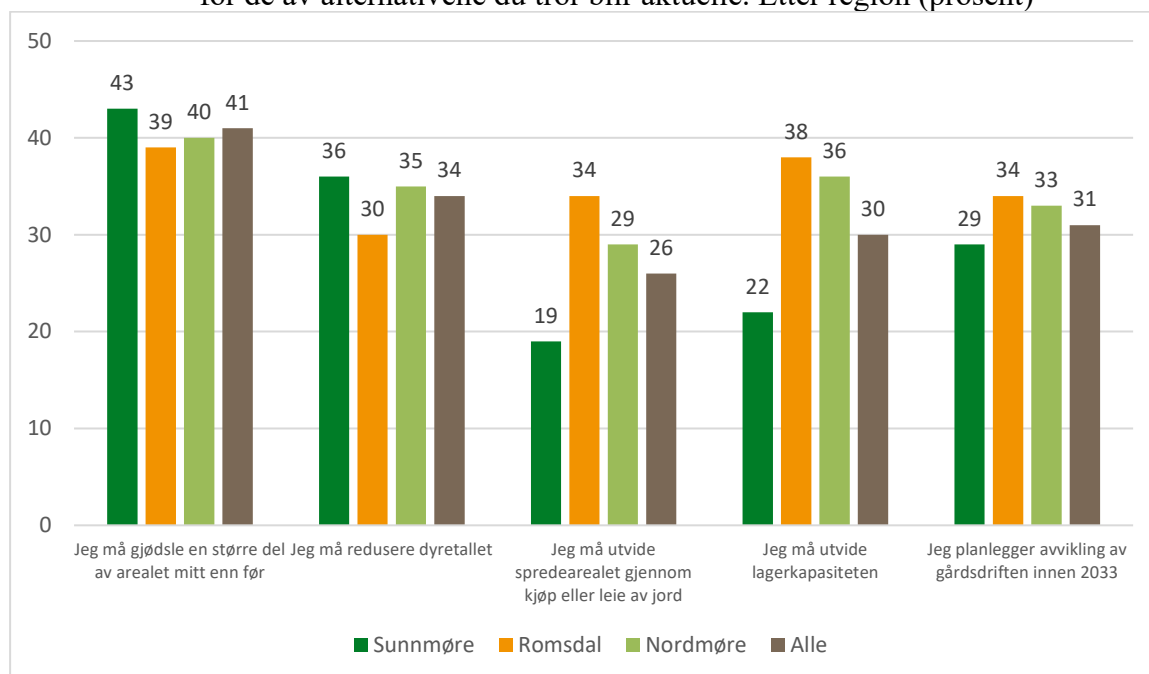
Av tabell 5.6 framgår det at det er høyest andeler blant de som har gris og fjørfe, og melkeproduksjon, som planlegger tilpasninger på bruket sitt, med henholdsvis 54 og 53 prosent. Lavest andel som planlegger tilpasninger, er det blant de som driver med sau og geit.

Tabell 5.6 Andeler som oppgir svar på hvilke tilpasninger de må gjøre. Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Alle
Andeler som planlegger tilpasninger	53	44	31	54	39
N.	220	204	304	35	577

Figur 5.3 viser at den tilpasningsformen flest oppgir, 41 prosent, er at de må gjødsle en større del av arealet sitt. Her er det veldig små forskjeller mellom regionene i fylket. Videre følger svaralternativet at de må redusere dyretallet, med 34 prosent. Her er det heller ingen forskjeller mellom regionene. Det er også en relativt høy andel, 31 prosent, som oppgir at de planlegger avvikling av gårdsdrifta. Dette alternativet er ikke nødvendigvis en følge av gjødsselforskriften, men innebærer like fullt at de ikke behøver ta stilling til hvilke tilpasninger som må gjøres. Svaralternativet «jeg må utvide lagerkapasiteten» oppgis av 30 prosent, og «jeg må utvide spredearealet gjennom kjøp eller leie av jord» oppgis av 26 prosent. Begge disse to siste svaralternativene oppgis i høyere grad i Romsdal og i litt mindre grad på Nordmøre. Det er langt lavere andeler som oppgir det samme på Sunnmøre.

Figur 5.3 Tror du at du blir nødt til å gjøre tilpasninger på bakgrunn av de nye begrensningene som kommer framover mot 2033? Flere svar mulig, kryss av for de av alternativene du tror blir aktuelle. Etter region (prosent)

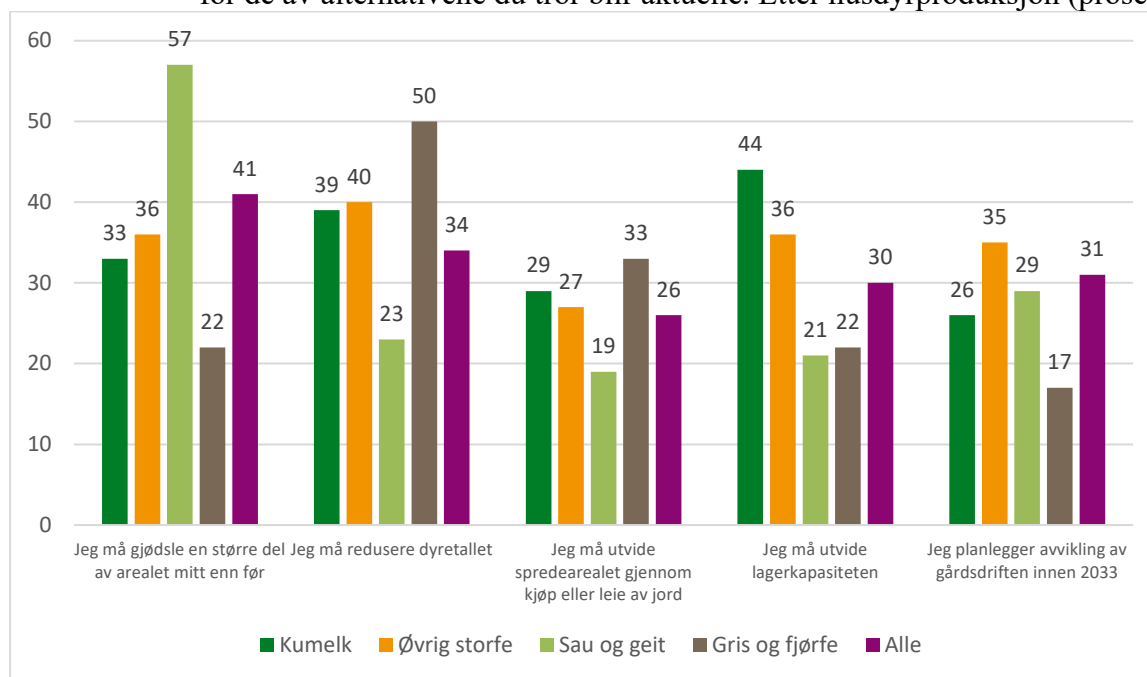

N. = 205 (De som oppga «gjødsling som før» og «ikke sikker» er ikke med i prosenteringen.)

Det er også her større forskjeller mellom de ulike husdyrproduksjonene enn mellom regionene. Alternativet «jeg må gjødsle en større del av arealet mitt enn før» oppgis i størst grad av de som har sau og geit. Reduksjon av dyretallet oppgis av halvparten av de som har gris eller fjørfe. Det er også denne gruppa som i størst grad oppgir at de må utvide

spreddearealet gjennom kjøp eller leie av jord. Melkeprodusentene er de som i høyest grad oppgir at de må utvide gjødsellagerkapasiteten, og de som har øvrig storfe, oppgir i høyest grad at de planlegger avvikling av gårdsdrifta innen 2033.

Figur 5.4 Tror du at du blir nødt til å gjøre tilpasninger på bakgrunn av de nye begrensningene som kommer framover mot 2033? Flere svar mulig, kryss av for de av alternativene du tror blir aktuelle. Etter husdyrproduksjon (prosent)

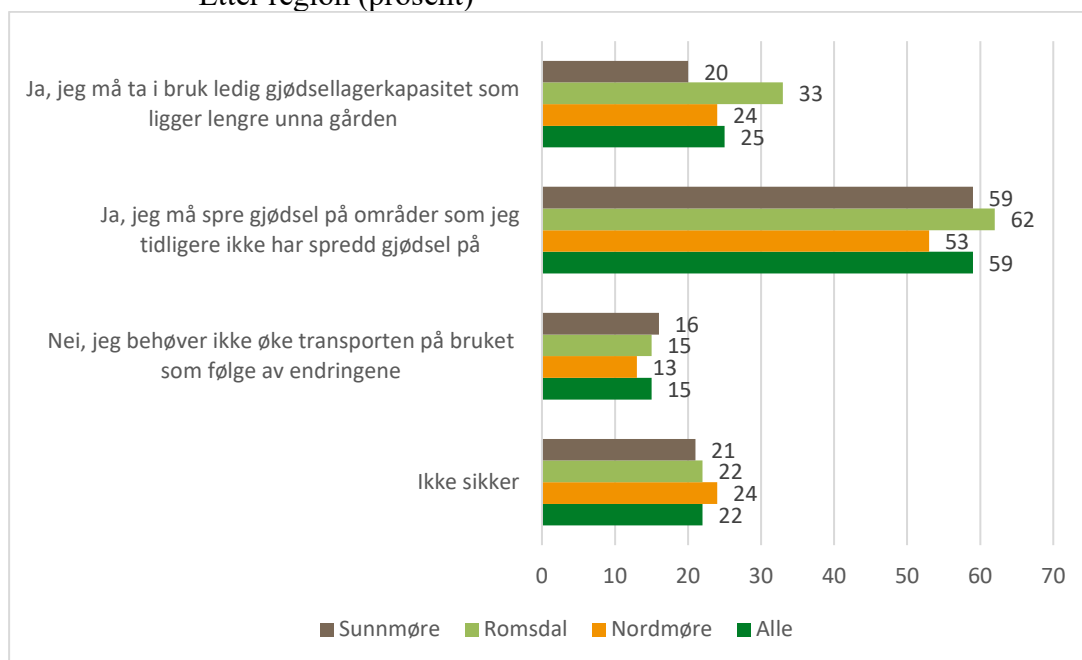

N. = 205 (De som oppga «gjødsling som før» og «ikke sikker» er ikke med i prosenteringen.)

5.2 Vil endringene føre til økt transport?

De respondentene som oppga at de må gjødsle en større del av arealet sitt, at de må utvide spredearealet gjennom kjøp eller leie av jord eller at de må utvide lagerkapasiteten sin, ble stilt oppfølgingsspørsmål om dette ville føre til økt transport på bruket. Av disse oppgir nær seks av ti at transporten vil øke som følge av at de må spre gjødsel på arealer som de ikke tidligere har spredd gjødsel på. 25 prosent oppgir også at de vil få økt transport fordi de må ta i bruk gjødsellagerkapasitet som ligger lenger unna gården. Bare 15 prosent oppgir at de ikke vil få økt transport på bruket sitt, og like mange, 16 prosent, svarer at de ikke er sikker.

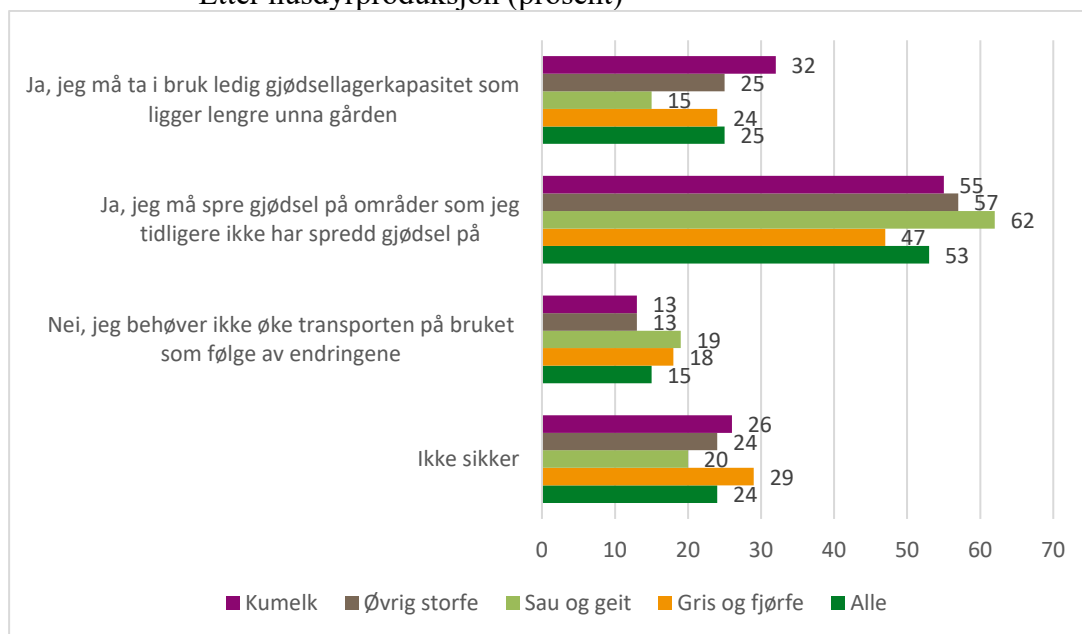
Figur 5.5 Vil endringene fra 2033 føre til økt transport på bruket? (Flere svar mulig)
Etter region (prosent)

N.= 178 respondenter

For alle produksjonstypene er den viktigste årsaken til økt transport at de må spre gjødsel på områder de ikke tidligere har spredd gjødsel på. Men det er de som driver med sau og geit som i størst grad oppgir dette, og lavest grad blant de som driver med gris og fjørfe. Når det gjelder økt transport som følge av at de må ta i bruk ledig gjødsellagerkapasitet, er det i størst grad melkeprodusentene som oppgir dette, mens det er lavest andel blant de med sau og geit.

Figur 5.6 Vil endringene fra 2033 føre til økt transport på bruket? (Flere svar mulig)
Etter husdyrproduksjon (prosent)

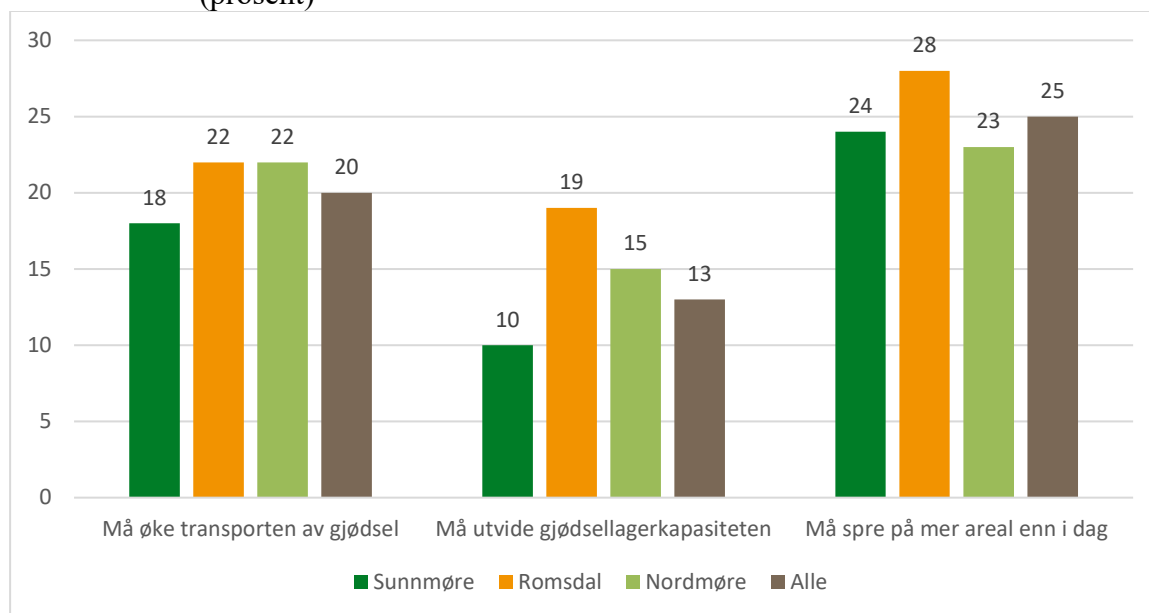
N.= 178 respondenter

5.3 Effekter av det endrede regelverket for gårdbrukerne

I dette delkapitlet vil vi undersøke hvilke ekstra belastninger som det nye regelverket vil innebære for landbruket i Møre og Romsdal. Først vil vi se på ekstra tidsbruk som følge av økt transport. Videre vil vi se på behovet for å øke gjødsellagerkapasiteten de kommende årene. Og til slutt vil vi presentere i hvilken grad gårdbrukerne må øke spredearealet sitt.

Figur 5.7 under viser andeler av alle gårdbrukerne med husdyrproduksjoner i Møre og Romsdal, som må gjøre endringer som påvirker transport, gjødsellagerkapasitet og utviding av spredearealer. Hver fjerde gårdbruker med husdyr, 25 prosent oppgir at de må spre husdyrgjødsel på en større del av arealet sitt / eventuelt kjøpe eller leie mer areal. Det er her en noe høyere andel i Romsdal enn i de to andre regionene som oppgir dette. To av ti, 20 prosent, oppgir at de må øke transporten av gjødsel, enten for å spre på arealer de ikke tidligere har brukt, eller til gjødsellager som ligger lenger unna gården enn de lagrene som brukes i dag. Det tredje forholdet er behovet for å utvide gjødsellagerkapasiteten. Dette oppgis av 13 prosent av alle. Her er det flest som oppgir dette i Romsdal og færrest på Sunnmøre.

Figur 5.7 Andeler av husdyrprodusentene som må øke transporten av gjødsel, utvide gjødsellagerkapasiteten og utvide spredearealene fram mot 2033. Etter region (prosent)

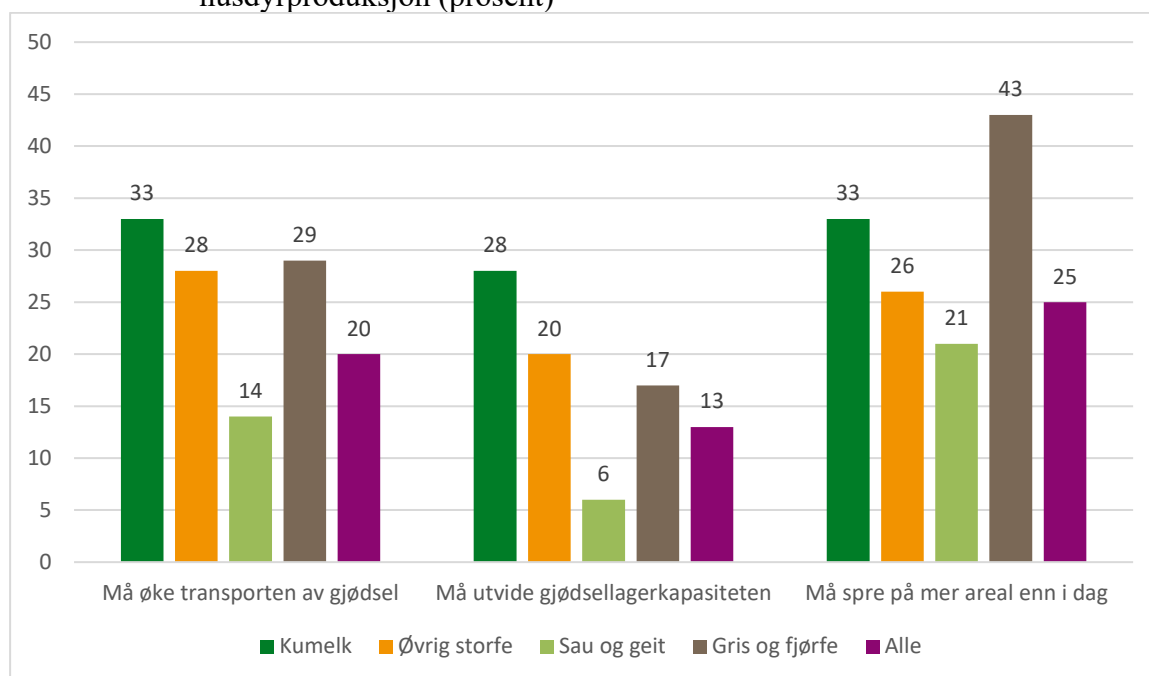
N. = 178 respondenter

Det er melkeprodusentene og de som har gris og fjørfe, som i størst grad vil få økt arbeidsbelastning og omkostninger som følge av det nye regelverket. Figur 5.8 viser at hver tredje melkeprodusent må øke transporten av gjødsel, like mange må spre gjødsel på mer areal enn i dag, og 28 prosent oppgir at de må utvide gjødsellagerkapasiteten.

For gris og fjørfe er det flest, 43 prosent, som oppgir at de må spre gjødsel på mer areal enn i dag. 29 prosent oppgir at de må øke transporten av gjødsel, og 17 prosent at de må utvide gjødsellagerkapasiteten.

Gruppen av produsenter med ammeku og kalver til oppfôring har noe lavere andeler enn melkeprodusentene for alle de tre forholdene. De som blir minst berørt, er de som har sau og geit. Den største effekten for denne gruppen er at 21 prosent oppgir at de må spre gjødsel på mer areal enn de gjør i dag.

Figur 5.8 Andeler av husdyrprodusentene som må øke transporten av gjødsel, utvide gjødsellagerkapasiteten og utvide spredearealene fram mot 2033. Etter husdyrproduksjon (prosent)

N. = 178 respondenter

Ser vi på de som har oppgitt at de må øke transporten på gården, oppgir om lag halvparten at de vil måtte øke transporten sin opp mot 40 prosent i forhold til dagens transport av gjødsel. I underkant av 30 prosent av disse oppgir at transportbehovet vil øke med mer enn 40 prosent.

Tabell 5.7 Hvor mye mer tid anslår du at du vil bruke på kjøring av gjødsel i 2033? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Opp til 10 prosent eller mer	7	6	0	4
11 – 20 prosent mer	9	11	23	14
21 – 40 prosent mer	35	31	29	32
41 – 60 prosent mer	15	14	17	16
Mer enn 60 prosent	15	14	9	13
Ikke sikker	20	23	23	22
Til sammen	100	100	100	100
N.	46	35	35	116

Til sammen 50 prosent av alle oppgir opp til 40 prosent økt kjøring av gjødsel, og 29 prosent oppgir mer enn 40 prosent. Den produsentgruppen som skiller seg ut fra de øvrige, er gris og fjørfe, der hele 40 prosent oppgir at de kommer til å bruke mer enn 60 prosent mer tid på kjøring av gjødsel.

Tabell 5.8 Hvor mye mer tid anslår du at du vil bruke på kjøring av gjødsel i 2033? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Alle
Opp til 10 prosent eller mer	6	4	2	0	4
11 – 20 prosent mer	18	18	12	0	14
21 – 40 prosent mer	29	33	33	30	32
41 – 60 prosent mer	14	14	17	0	16
Mer enn 60 prosent	11	12	14	40	13
Ikke sikker	22	19	21	30	22
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	72	57	42	10	116

Svarene til de som må utvide gjødsellagerkapasiteten (13 prosent av alle som har husdyr) på spørsmål om hvor mye de tror de må utvide lagerkapasiteten for gjødsel, framgår av tabell 5.9 og 5.10.

Litt over én av fire av de som må utvide lagerkapasiteten, 26 prosent, oppgir at den må utvides med under 30 prosent. 70 prosent oppgir at den må økes med mer enn 30 prosent. Det er spesielt i Romsdal at behovet er stort: der er det hele 82 prosent som oppgir at de må øke med mer enn 30 prosent.

Tabell 5.9 Hvor mye tror du at du blir nødt til å øke lagerkapasiteten din for gjødsel de kommende årene? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Mindre enn 20 prosent	24	7	4	12
20 – 29 prosent mer	12	10	22	14
30 – 39 prosent mer	40	28	26	31
40 – 49 prosent	0	10	22	10
50 – 59 prosent	0	24	13	13
60 – 69 prosent	4	10	4	7
70 – 79 prosent	4	0	0	1
80 prosent eller mer	4	10	4	8
Ikke sikker	12	0	4	5
Til sammen	100	100	100	100
N.	25	29	23	77

De som skiller seg ut av husdyrproduksjonene, er de som har storfe, både melkekyr og øvrig storfe. Blant disse er det høyere andeler som oppgir at de må utvide lagerkapasiteten med over 30 prosent.

Tabell 5.10 Hvor mye tror du at du blir nødt til å øke lagerkapasiteten din for gjødsel de kommende årene? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Alle
Mindre enn 20 prosent	8	8	20	33	12
20 – 29 prosent	13	18	15	17	14
30 – 39 prosent	36	30	30	17	31
40 – 49 prosent	11	10	5	0	10
50 – 59 prosent	13	15	5	17	13
60 – 69 prosent	7	5	5	0	7
70 – 79 prosent	2	3	0	0	1
80 prosent eller mer	5	5	10	0	8
Ikke sikker	7	8	10	17	5
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	62	40	20	6	77

56 prosent av gårdbrukerne oppgir at de må øke spredearealet opp mot 30 prosent, og 14 prosent oppgir 30 prosent eller mer. Igjen er det i Romsdal det er flest som oppgir at arealet må økes mye. I denne regionen oppgir 39 prosent at de må øke spredearealet med 30 prosent eller mer.

Tabell 5.11 Hvor mye tror du at du blir nødt til å øke spredearealet ditt de kommende årene? Etter region (prosent)

	Sunnmøre	Romsdal	Nordmøre	Totalt
Mindre enn 10 prosent	19	11	8	14
10 – 19 prosent mer	18	14	11	15
20 – 29 prosent mer	21	27	39	27
30 – 39 prosent mer	8	18	8	11
40 – 49 prosent	6	11	8	8
50 prosent eller mer	13	9	8	11
Ikke sikker	16	9	17	14
Til sammen	100	100	100	100
N.	63	44	36	143

Prosentvis er det spesielt gris og fjørfe som skiller seg fra de øvrige produksjonstypene med en markert høyere andel som må øke med mer enn 30 prosent, 53 prosent. Gruppen av gris- og fjorfeprodusenter som må øke spredearealet er imidlertid ikke stor sammenlignet med de øvrige produksjonsretningene. Det gjelder 15 foretak til sammen som må øke spredearealet.

Tabell 5.12 Hvor mye tror du at du blir nødt til å øke spredearealet ditt de kommende årene? Etter husdyrproduksjon (prosent)

	Kumelk	Øvrig storfe	Sau og geit	Gris og fjørfe	Alle
Mindre enn 10 prosent	17	8	14	7	14
10 – 19 prosent mer	18	17	11	7	15
20 – 29 prosent mer	24	26	26	13	27
30 – 39 prosent mer	13	13	6	13	11
40 – 49 prosent	7	9	11	13	8
50 prosent eller mer	11	9	11	27	11
Ikke sikker	11	17	22	20	14
Til sammen	100	100	100	100	100
N.	72	53	65	15	143

6 Oppsummering

Om undersøkelsen

Undersøkelsen ble gjennomført i perioden 24. november til 2. desember 2025. Den ble sendt ut til alle gårdbrukerne som har epostadresse, og verktøyet som ble benyttet til innsamling av svar er Questback. Til sammen omfatter undersøkelsen svar fra 221 melkebruk, 102 med ammeku og 132 med kalv til oppfôring. 273 foretak har sauehold og 47 foretak driver med geit. Det er også mottatt svar fra 18, 16 og 15 foretak med henholdsvis verpehøner, avlspurker og slaktegris. Til sammen utgjør dette svar fra 580 gårdsbruk med husdyrhold i Møre og Romsdal, noe som gir en svarprosent på 31,2.

Gjødsellagerkapasitet

I gjennomsnitt har gårdbrukerne i Møre og Romsdal 1,7 gjødsellager. Forutsatt at undersøkelsen er representativ for alle gårdbrukerne i Møre og Romsdal, finnes det minst 2175 gjødsellager i fylket. Ett av fem lager er bygd før 1970, og det er spesielt mange av de som driver med sau og geit som har gamle gjødsellager. Like fullt beskrives tilstanden til 80 prosent av lagrene som god, mens det for 12 prosent av lagrene opplyses om at det er behov for rehabilitering. For 8 prosent av lagrene er eierne ikke sikker på tilstanden.

Kravet i den nye forskriften er at gårdbrukerne skal ha minst 8 måneders lagerkapasitet. Dette oppgir 78 prosent av gårdbrukerne at de har. Det betyr for det første at hele 17 prosent av gårdbrukerne oppgir at kapasiteten deres er for liten allerede i dag i forhold til forskriftskravet. For det andre er det også grunn til å være bekymret for at 8 måneders kapasitet ikke vil være tilstrekkelig når tidsrommet som gjødsel kan spres på blir kortet ned som følge av endringene som blir gjeldende fra 2027. Det er 19 prosent av gårdbrukerne som oppgir at dagens kapasitet er på 8 måneder. Det er spesielt de som har melkeproduksjon eller annen storfeproduksjon, som er i denne gruppen, og som det derfor er grunn til bekymring for at får for liten lagerkapasitet, dersom det blir nødvendig med lengere lagring enn minimum 8 måneder

Spredetidspunkt og areal

De fleste gårdbrukerne i Møre og Romsdal, 74 prosent, oppgir at de gjennomfører to slåtter, mens 18 prosent gjennomfører tre. Det er under 10 prosent som bare gjennomfører én slått og nesten ingen som oppgir fire slåtter. De som har sau og geit skiller seg ut ved å ha færre slåtter enn de øvrige produsentgruppene.

Når arealene ikke kan gjødsles etter at siste slått er gjennomført, så betyr det at siste gjødsling må gjennomføres rett etter nest siste slått. Med få slåtter i løpet av sesongen, betyr det at mange ikke kan gjødsle så sent på sommeren eller høsten som de har pleid å gjøre fram til nå (15. september). Halvparten av gårdbrukerne oppgir at nest siste slått gjennomføres

allerede i løpet av juni. Under 20 prosent av gårdbrukerne gjennomfører nest siste slått i august eller senere.

Når perioden for gjødsling kortes ned, og mengden gjødsel som kan benyttes per dekar begrenses, betyr det at en løsning kan være å spre gjødsel på arealer som gårdbrukerne til nå ikke har spredd gjødsel på. 28 prosent av gårdbrukerne oppgir at de ikke har noen ekstra arealer som det kan spres gjødsel på, og 34 prosent oppgir at de har mellom ett og 50 dekar som kan benyttes. Det er her forskjeller mellom husdyrproduksjonene. Det er flere blant de som har melkeproduksjon, øvrig storfe og gris og fjørfe som oppgir at de ikke har noen disponible arealer, enn det er blant de som har småfe (sau og geit).

Endringene fra 2027 - overgangsperioden

Hver fjerde gårdbruker i Møre og Romsdal, 25 prosent, oppgir at de må gjennomføre endringer i gårdsdriften fra 2027 for å tilpasse seg at tidsvinduet for spredning av gjødsel fra da av er kortet inn. Dette gjelder flest blant melkeprodusentene, 41 prosent, og færrest blant de som har sau og geit, 15 prosent.

Det tiltaket som oppgis av flest av de som må foreta tilpasninger, er utviding av gjødsellagerkapasiteten. Dette oppgis av 39 prosent. Nesten like mange, 38 prosent, oppgir at de vil redusere dyretallet sitt, og 30 prosent svarer at de må spre husdyrgjødsel på en større del av arealet sitt. Utviding av arealet gjennom kjøp eller leie, ble oppgitt av 23 prosent.

Gjennom å utvide lagerkapasiteten for gjødsel og ta i bruk nye arealer til gjødselspredning, vil transportbehovet på gårdsbrukene øke. Av de som må gjennomføre tiltak på brukene sine fra 2027, oppgir 40 prosent at transporten vil øke som følge av at de må spre gjødsel på områder som de i dag ikke sprer gjødsel på, og 31 prosent svarer at transporten vil øke fordi de må ta i bruk ledig gjødsellagerkapasitet som ligger lengre unna gården. Bare hver fjerde gårdbruker i denne gruppen oppgir at det ikke blir økt transport, og like mange svarer «ikke sikker».

Tilpasninger fra 2033

Fra 2033 vil regelverket strammes ytterligere til, og det vil bli strengere regler for hvor mye gjødsel som maksimalt kan tilføres per dekar. En mulighet som noen vil ha, er å bruke ordningen for balansert gjødsling der man kan få tillatelse til å spre inntil 3,5 kilo fosfor per dekar mot å føre balanseregnskap. Mer enn halvparten av gårdbrukerne i Møre og Romsdal svarer at de ikke er sikker på om de velger den generelle grensen på 2,3 kilo eller å bruke muligheten til å øke bruken av gjødsel mot at de fører balanseregnskap. Hver tredje gårdbruker svarer at de vil velge den generelle grensen på 2,3 kilo fosfor per dekar, og bare 13 prosent oppgir at de vil velge balanseregnskap. Det er flest blant de som har gris og fjørfe og blant melkeprodusentene som oppgir at de vil velge balanseregnskap, og færrest blant de som har sau og geit.

Uavhengig av hvilken ordning gårdbrukerne velger, vil mange, men ikke alle, måtte gjøre tilpasninger i driften for å overholde de nye reglene. 37 prosent av gårdbrukerne i Møre og Romsdal mener at de vil kunne spre gjødsel som tidligere også etter at det nye regelverket er

på plass. Det er flest av disse blant de som har sau og geit, og færrest blant de som har gris og fjørfe og blant melkeprodusentene.

Også her er det stor usikkerhet. 28 prosent av gårdbrukerne svarer ”ikke sikker” på spørsmålet om hvilke tiltak de må ta i bruk.

Til sammen er det dermed 39 prosent av alle gårdbrukerne i Møre og Romsdal som mener de må sette i verk tiltak for å håndtere det nye regelverket fra 2033. Sammenlignet med endringene fra 2027 som 25 prosent oppga at de var nødt til å gjøre tilpasninger i forhold til, er dette langt flere.

Utgivelser 2025 og 2026

- Rapport 1–2025: Miljøtiltak i jordbruket rundt
Oslofjorden: Effekter på struktur, produksjon
og investeringsbehov
- Rapport 2–2025: Sårbarhet for økologisk grønt-
produksjon i Norge. Diffuse politiske mål,
passiv politikk og mangelfulle tiltak
- Rapport 3–2025: Finnmark - Status og tiltak
- Rapport 4–2025: Hva kan bedre veterinærdekningen i
norske distrikt?
- Rapport 5–2025: Økt norsk industri og treforedling –
behov for sterkere virkemidler og økt
koordinering
- Rapport 6–2025: Telemarkslandbruket: Et kunnskaps-
grunnlag for jord og skog
- Rapport 7–2025: Et grasland – irsk jordbruk og
jordbrukspolitikk
- Notat 1–2025: Nordmenns kjøtteterspørsel
- Notat 2–2025: Norsk Landbruksvarehandel
- Notat 3–2025: Produsentøkonomi i potet med vekt på
industripotet
- Rapport 1–2026: Investeringsutvikling i norsk jordbruk:
Regionale forskjeller og ulikheter mellom
produksjoner

Hollendergata 5.
Pb. 9347 Grønland
N-0135 OSLO
E-post: post@agrianalyse.no
Web: <http://www.agrianalyse.no>

ISSN 1894-1869 (web)

